

bijenteelt

Maandschrift voor de Bijenteelt - ISSN 0166-6444

Jaargang 82 - no. 11 - november 1980

Officieel orgaan van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 6,50, elk woord meer 35 cent. Bij vooruitbetaling te voldoen op giro-nummer 823276 van de Ver. tot Bevordering der Bijenteelt te Wageningen. Bij 11 keer plaatsen 10 % korting. Inzendtermijn voor de 10e van de maand, voorafgaande aan de maand van plaatsing. De redactie aanvaardt geen verantwoordelijkheid voor de inhoud.

TE KOOP: gebruikte simplexkasten en gebruikte korven. Tevens kopen wij alle soorten Ned. bijenhoning. C. van Holland, Dijkstraat 118, Veenendaal, tel. 08385 - 13795, b.g.g. 08385 - 10202.

IN- EN VERKOOP van bijenvolken, kasten en korven, honing en lege kasten en korven. J. C. Basten, Burg. Brouwenseweg 3, Horssen (Gld.), tel. 08874-1791.

WIJ KOPEN: Inlandse Bijenhoning, Ruwe - Zuivere Bijenwas, Propolis, Honing- en Waszemerij ARKADIA, Lochem, tel. 05730-2884 en 2219.

TE KOOP: nieuwe en gebruikte 3-raamshoningslingers nog voor de oude prijs. H. de Vries, Huize St. Gertrudis, Workum, tel. 05151-1252. Bellen van 13.30 - 14.30 uur en van 18.30 - 20.00 uur.

TE KOOP: imkersartikelen, kunstraat etc. maar ook roggestro, Janneke de Jong, Rotterdam, tel. 010-224871.

Kaarsentrekkerij-Imkerij „De RIT“ Zoelen (Betuwe), tel. 03448-1653. Groot- en detailhandel van kunstraat, bijenwas, bijenkorven, bijenwaskaarsen (gerold en gedompeld), honing, honingzeep, mede, honingcrème, pit, kandelaars enz. Iedere dag geopend.

ZELF WIJN- of MEDE MAKEN is een interessante en creatieve hobby. Wij leveren u alle ingrediënten en materialen zoals: watersloten, cultuurgisten, pecto-enzymen, gistkappen, hydrometers, kurkapparaten, zuurmeters, filterzakken, kroonkurk-app., alcoholmeters, druivenconcentraten, stoomextractors, vruchtenpersjes, hevels, champagnestoppen, enz. enz. en verder een uitgebreide collectie instructie- en receptenboeken. Vraag eens een prijscourant/artikelenlijst aan bij: „SOUPLESSE IMPORT“, Kort Ambachtlaan 207, 3333 EM Zwijndrecht, of bel 078-123216.

TE KOOP: Groentjes van dec. 1955 t/m april 1977 (niet kompleet); f 0,50 per stuk, grote afname goedkoper. Van den Berg, Wolfheze, tel. 08308-1289.

MAANDSCHRIFT VOOR DE BIJENTEELT

Hoofredacteur: Chr. Maillie.

Commissie van Redactie: T. E. A. Rive-von Bönninghausen, J. A. Zoet.

Adres redactie en administratie: Bijenhuis, Grintweg 273, 6704 AP Wageningen, tel. 08370-12863, giro 82.32.76.

De niet van redactiewege geplaatste artikelen vertolken de mening van de inzenders en geven niet altijd het inzicht van de redactie of het hoofdbestuur weer.

Alle stukken vóór de 10e van elke maand aan het Bijenhuis, ook opgaven en betaling van advertenties en speurbijtjes.

BIJ DE VOORPLAAT

Voor belangstellenden verzorgt de afd. Bussum rondleidingen. Op de foto instrueert de heer H. Uylenburg een groep „goed verpakte“ huisvrouwen.

TE KOOP GEVRAAGD: een goede 3-raamsslinger. W. Polman, Ede, tel. 08380-21046.

TE KOOP: ongedenatureerde bijensulker, min. afname 1000 kg à contant. Plastic matverf, per kg f 5,-. W. Kooistra, C. Geritsmastraat 49, Heerenveen, tel. 05130-24872.

ST. NICOLAAS CADEAUTJE: Wij hebben nog een paar nieuwe 3-raamshoningslingers voor de halve prijs. H. de Vries, Noard 177, Workum, tel. 05151-1252. Bellen van 13.30 tot 14.30 of 18.30 tot 20.00 uur.

BIJENSTAND „DE GRUBBE“

P. L. LAUMEN-WOUTERS, Grijzegrubben 63, 6361 GL NUTH (Limburg).

Kan u alles leveren voor de bijenteelt o.a. kunstraat à f 18,50 per kg. Bijenkasten en onderdelen. Prijslijst op aanvraag gratis toegestuurd.

Tel. 04447 - 3183 Nuth. Maandag-zaterdag 9-18 uur.

Tel. 045 - 252408 Brunssum. Dinsdag - zaterdag 9-18 uur.

Banknr. N.M.B. Brunssum 65.77.13.228.

Gironr. Nuth 4444518.

INTERNATIONAL SELECTION OF BEE BOOKS IN ENGLISH

Lists on request

International Bee Research Association

Hill House, Gerrards Cross,

Bucks SL9 0NR, England

H.H. IMKERS

Zendt vanaf heden al uw

RUWE RAATWAS . . .

rechtstreeks of in verenigingsverband

naar . . .

HONINGZEMERIJ

W. van 't LAND

Barneveld, tel. 03420 - 2607

Desgewenst KUNSTRAAT terug.

* U zult zien, wij betalen de hoogste prijs.

INHOUD VAN DIT NUMMER

	pag.
Nieuwe kansen voor koolzaad ?	243
De milieutuin - 2	246
Laatste nieuws	247
Officiële mededelingen	248
Bijenteelt in Californië	249
Nieuws van het Bijenhuis	251
Geheimen van de winterzit - 2	252
Even Bij-praten	253
Boekbespreking	254
Oogst en Dracht	255
Raamwerk: Bernagie	256
Onderwijs, voorlichting, demonstratie	257
De lezer schrijft	258
Afdelingsnieuws	263

NIEUWE KANSSEN VOOR KOOLZAAD?

De nieuwe erucazuurarme koolzaadrassen hebben na de strenge winter en het natte voorjaar goed laten zien wat ze waard zijn. De gebruikswaarde voor de teler is duidelijk gebleken wat betreft zaaitijd, wintervastheid en opbrengstvermogen. In dit artikel gaat de heer Vreeke (PAGV Lelystad) in op enkele belangrijke kanten van de teelt van erucazuurarm koolzaad.

De oppervlakte winterkoolzaad vertoont de laatste jaren in ons land een dalend verloop. De tabel geeft een overzicht van het Nederlandse winterkoolzaadareaal en de gemiddelde opbrengsten per hectare over 1974 t.e.m. 1978.

De achteruitgang in areaal is het gevolg van de overschakeling op erucazuurarme rassen: enkele jaren geleden gaven deze rassen nog lage opbrengsten en waren bovendien gevoelig voor ziekten. De afname van het areaal wordt nog duidelijker wanneer men zich realiseert dat de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders jaarlijks ongeveer 6.500 ha verbouwt en dat in Groningen — het andere belangrijke teeltgebied — in 1978 zo'n 1.900 ha koolzaad lag.

In 1978 is 54 procent van het areaal winterkoolzaad in ons land ingezaaid met het ras Marcus, 21 procent met Orma, 18 procent met Rapol, 1 procent met Major en 5 procent met het erucazuurarme ras Primor.

In de landen om ons heen worden al veel erucazuurarme rassen verbouwd. Al in 1973 heeft de Europese Commissie maatregelen in overweging genomen om de teelt van laag-erucazuurhoudende rassen te bevorderen. Het probleem voor de telers was dat erucazuurarme rassen matige opbrengsten gaven en nogal gevoelig waren voor de schimmelziekte *Phoma lingam*. Deze ziekte is een vruchtwisselingsziekte. Op stoppelresten kan de schimmel zich wel vijf jaar handhaven. Het onderploegen van de stoppelresten is daarom een goede maatregel. Chemische bestrijding van deze ziekte is nog niet mogelijk.

In 1979 is de koolzaadteler ook in ons land vrijwel helemaal overgegaan op erucazuurarme rassen, waarbij vooral het ras Jet Neuf op vrij grote schaal is ingezaaid. Het nieuw op de rassenlijst geplaatste ras Jet Neuf heeft in de RIVRO-proeven goede opbrengsten gegeven en wordt zeer weinig door *Phoma* aangetast.

Vruchtwisseling: koolzaad past goed op graanbedrijven

De vruchtwisseling bepaalt vaak of koolzaad in

het bouwplan wordt opgenomen. Koolzaad doorwortelt de bodem diep en geeft door de intensieve grondbedekking onkruiden relatief weinig kans. Herderstasje en kleeftkruid kunnen echter wel een probleem vormen, ook al omdat deze onkruiden vrijwel niet chemisch te bestrijden zijn.

In Zuidwest-Nederland met een belangrijk aandeel suikerbieten in het bouwplan wordt koolzaad weinig geteeld, mede omdat koolzaad een waardplant is van het bietencystenaaltje. In dit teeltgebied heeft de larve van de koolzaadvlo de laatste jaren vooral in de herfst en voorjaar schade aan de percelen toegebracht; de opbrengsten zijn daardoor achtergebleven. In Nederland varieert de opbrengst tussen de jaren van 2.600 tot 3.200 kg per hectare, waarmee koolzaad een saldo-vergelijking met wintertarwe of wintergerst goed kan doorstaan.

Omdat koolzaad hoge eisen stelt aan de vochtvoorziening is een goede zaaibedbereiding noodzakelijk. Koolzaad heeft een penwortel met slechts weinig zijwortels. Het wortelstelsel kan zich goed ontwikkelen als het land circa 15 centimeter diep wordt geploegd en het land daarna met een rotorkoepel of schudeg wordt bewerkt. De aansluiting met de ondergrond is belangrijk, aangezien het kiemende zaad in droge perioden voldoende vocht uit de ondergrond aangevoerd moet krijgen. Een zaaïdiepte van 2 tot 3 centimeter is gewenst; bij goed vochthoudende gronden is voor een vlotte kieming 1.5 tot 2 centimeter al voldoende.

zaaitijd	kg-opbrengst per ha
15-31 augustus	3.790
1-10 september	3.760
11-20 september	3.310

Eind augustus beste zaaitijd

Het RIVRO-rassenbericht van augustus 1978 vermeldt de gemiddelde proefveldresultaten van de koolzaadrassen bij verschillende zaaitijden over 1972 t.e.m. 1978. Zoals te zien is in het staatje, blijkt dat het zaaitijdtraject voldoende mogelijkheden biedt om tot een goede zaad-opbrengst te komen.

De verschillen in zaaitijd tussen de reeds jaren geteelde erucazuurrijke rassen en de nieuwe erucazuurarme rassen zijn gering. In het algemeen, en ook in het afgelopen jaar, doorstaan de nieuwe rassen de winter goed bij inzaai tot ongeveer 10 september. De zaaitijd tot 31 augustus

tus geeft meestal de hoogste opbrengst. De zaaitijd van 10 tot 20 september gaf dit jaar bij een groot aantal percelen uitwintering en uitdunning te zien. In het algemeen wordt 15 september in de praktijk als uiterste zaaidatum aangehouden.

Stikstof: grote invloed voorjaarsgift op zaadproduktie

De stikstofbehoefte van koolzaad in de herfst ligt tussen de 25 en 50 kg per ha, de drogestofproduktie is dan, afhankelijk van de zaaitijd, slechts ongeveer 10 procent van de totale drogestofproduktie in het oogstjaar. De stikstofbehoefte in de herfst zou in veel gevallen wel uit

de bodemvoorraad kunnen worden gedekt. Op de proefboerderij „Ebelshoed“ in Nieuw-Beerta is nagegaan of een latere zaaitijd met stikstof kan worden gecompenseerd. Bij een vroege zaaitijd van 21 augustus kwam in 1976 geen opbrengstverhogend effect van een stikstofgift naar voren.

Bij inzaai op 29 augustus, respectievelijk 11 september heeft een stikstofgift van 30 tot 60 kg N per ha bij het zaaien de zaadopbrengst met ongeveer 10 procent verhoogd. Eenzelfde tendens is in 1977 ook naar voren gekomen. Door de korte groeiperiode en de soms hoge voorraad bodemstikstof in de herfst blijven verschillen tussen geen stikstofgift en 30-60 kg N per ha

Nederland		zaad in kg/ha	Noordelijk kleigebied		Hollandse en IJsselmeerpolders		Zuidwestelijk kleigebied	
Jaar	ha		ha	kg/ha	ha	kg/ha	ha	kg/ha
1974	13.720	3.250	7.293	3.113	5.500	3.629	585	2.583
1975	14.110	2.600	6.869	2.361	6.055	2.883	605	2.451
1976	12.342	2.778	4.676	2.750	6.605	2.800	663	2.750
1977	11.205	2.800	3.100	2.575	7.418	2.800	357	2.824
1978	9.648	2.421	2.144	2.879	6.989	2.270	306	2.667

bron: CBS

vaak achterwege. Dit is het gevolg van de voorraad bodemstikstof die bij deze proeven in de objecten voorkwam. Deze was in begin september 1976 in de laag van 0 tot 40 centimeter 83 kg N per ha en in 1977 48 kg N per ha. In beide gevallen was de voorvrucht wintertarwe. Wanneer geen stikstof was gegeven bij de zaai, kon de optimale zaadproduktie worden benaderd door een verhoogde voorjaarsbemesting te geven. Daarmee is echter een gewas verkregen dat meer oogsttriso's inhoudt.

De invloed van de voorjaarsgift op de zaadproduktie is veel groter dan die van de herfstbemesting. Een verdeling van de stikstof over herfst en voorjaar heeft de voorkeur. De conclusie is dat bij de zaai vanaf eind augustus een stikstofbemesting van 30 tot 60 kg N per ha de zaadproduktie positief beïnvloedt, ondanks de soms hoge stikstofvoorraad in de bodem.

De introductie van erucazuurarme koolzaadrasen heeft de kwaliteit van de koolzaadolie voor menselijke consumptie verbeterd, evenals de uitwisselbaarheid met andere oliën. De mogelijkheden voor de afzet van koolzaadolie binnen de Europese Gemeenschap zijn hierdoor verbeterd, mede door de lage zelfvoorzieningsgraad binnen de EG.

In de komende jaren zullen als gevolg van veredelingsactiviteiten regelmatig nieuwe rassen op de markt worden gebracht. Als de te verwachten opbrengstverhoging door de verbouw van deze nieuwe rassen in de praktijk wordt gerealiseerd, kan bij het huidige prijsniveau in be-

paalde gebieden van ons land een uitbreiding van het koolzaadareaal worden verwacht.

S. Vreeke, medew. teeltonderz. akkerbouw v. h. PAGV (Proefstation Akkerbouw Groenteteelt Volle grond) te Lelystad.

N.B. Nadat de heer N. Meboer te Apeldoorn de redactie er op attent maakte wordt dit ook voor imkers zeer belangwekkende artikel met in dank aanvaarde toestemming van de schrijver integraal overgenomen uit Boerderij/Akkerbouw - 63 (1979), 27 aug. - 1 sept. (Foto: H. G. Maagendans). RED.

FOTO EXPOSITIE

Tijdens de buitengewone Alg. Verg. op 29 november zal er in het Bijenhuis een expositie zijn van ARCHIEF-FOTO'S.

Degenen die daarop familieleden of bekenden ontdekken kunnen de betreffende foto meenemen!

Verkoopadressen

Depot Friesland:

H. Akkerman, Oostenwoldseweg 47, 8421 RP Oldeberkoop, tel. 05164-439. Open di. gehele dag, vrijd.middag, zat.morgen en na tel. afspr.

Depot Groningen:

Fenna en Ger Postma, Kapenslaan 8, 9626 TE Schildwolde, tel. 05982-1455. Open dagelijks, behalve vrijdag na 12.00 uur.

Depot afd. Assen:

J. H. Lubbers, Bosstraat 66, 9401 PV Assen, tel. 05920-17162.

Depot Klaas Geerts:

Middenwolderweg 2, 7591 EC Stap-horst, tel. 05225-1693.

Depot G. J. L. ten Cate:

Verzetstraat 60, 7671 GL Vriezenveen, tel. 05499-3040.

Depot Enschede:

H. H. Schutte, Sportlaan 22, 7541 BN Enschede, tel. 053-318165; afhalen: vrijdags van 18.00 uur - 19.00 uur.

Depot Reggedal:

H. J. Haanen, de Hogenkamp 2, 7471 CW Goor, tel. 05470-5576.

Depot afd. Gorssel e.o.:

G. J. Lensink, Deventerweg 7, 7213 ED Gorssel, tel. 05759-1283.

Depot Achterhoek:

B. Meijerman, Dwarsdijk 6, 7025 CR Halle, tel. 05736-479.

Depot afd. Epe:

Coöp. Novaco (Welkoop), Paasvuurweg 7, 8161 CA Epe, tel. 05780-12317.

Depot Nunspeet:

Th. G. Veenstra, Schaapmanlaan 47, 8072 AR Nunspeet, tel. 03412-4037.

Depot Apeldoorn:

Coöp. WELKOOP, Jordensweg 57, 7391 KD Twello, tel. 05712-1531.

Depot Boerenbond-Neerbosch-Hees:

St. Agnetenweg 63, 6545 AT Nijmegen, tel. 080-777793.

Depot West-Betuwe:

J. W. M. v. Aalst, Walgtsestr. 31, 4064 CK Varik, tel. 03445-1369. Open zat. 14.00 - 16.00 uur en na tel. afspraak.

Depot afd. Bunnik-Houten:

B. Th. Barten, Koningslaan 3, 3981 HP Bunnik, tel. 03405-1742.

Depot Noord-Holland

H. S. Homburg, Velserduinweg 165, 1971 ZB IJmuiden, tel. 02550-21530. Open dagelijks van 13.00-16.00 uur en na tel. afspraak; donderdags gesloten.

Depot afd. Rotterdam:

A. Bakker, Berglustlaan 49A, 3054 BB Rotterdam, tel. 010-183123; na tel. afspraak.

Depot Gouda e.o.:

J. Verboom, Spoorweg 4, 2841 LF Moordrecht, tel. 08127-2489.

Depot "Prommelsluis" afd. Schouwen-Duiveland:

C. L. v. d. Wekken, Provincialeweg 5, 4321 SM Kerkwerf, tel. 01110-4321.

Depot Noord- en Zuid-Beveland:

J. Moerman, Abelenstraat 2, 4462 BR Goes.

Depot Oirschot:

A. Pel, 't Kasteeltje 3, 5688 EN Oirschot, tel. 04997-2096.

Depot Zuid-Limburg:

J. Maraite, Rijksweg 4a, 6325 PE Berg en Terblijt, tel. 04406-40309.

De Milieutuin - 2

BORAGE OF BERNAGIE

(*Borago officinalis*)

Borage, een bijenplant bij uitstek, behoort tot de familie der Ruwbladigen (Boraginaceae), een benaming die a.h.w. van de plant is af te lezen. In deze familie treffen we nog enkele bekende bijenplanten aan, t.w.

	bloeitijd	N/P
— Smeewortel (<i>Symphytum officinalis</i>)	5-6	o/o
— Moerasvergeet-mij-nietje (<i>Myosotis scorpioides</i>)	5-8	o/-
— Hondstong (<i>Cynoglossum officinale</i>)	6-8	oo/o
— Slangekruid (<i>Echium vulgare</i>)	6-8	oo/o
— Ossetong (<i>Anchusa officinalis</i>)	6-8	o/o

o = productief;

oo = zeer productief;

N = nectar;

P = pollen/stuifmeel.

We scharen deze familieleden doorgaans onder de onkruiden, waarvan de eerste twee de voorkeur geven aan zoetwatergebieden, drassige gronden e.d., terwijl de overige, in het bijzonder de Hondstong, in duingebieden, op braakliggende gronden en rivierdijken wordt aangetroffen. Achter de naam Borage, evenals bij een aantal van haar verwanten, treffen we de Latijnse toevoeging *officinalis* of *officinale* aan, hetgeen er op duidt, dat ze thuishoort bij de kruidenplanten. Het wordt ook Komkommerkruid genoemd, want de jonge blaadjes worden door liefhebbers wel

Bernagie

Smeewortel (gele variëteit)

toegevoegd aan de sla, die er een pikant smaakje door krijgt. Sommigen consumeren zelfs de blaadjes als een puur „slagerecht”. De blauwe bloempjes gebruikt men wel als garnering.

De Borage geeft de voorkeur aan vochtige, zwaardere gronden, waarop ze goed gedijt, hoewel ze het op minder goede gronden ook wel doet. Volgens waarnemingen is de belangstelling van de bijen groter naarmate ze op betere gronden voorkomt.

Voor de imker is het een uitstekende bijenplant voor het naseizoen. Daar we als hobby-imker, of zoals onze Oosterburen zeggen als „Pott-imker”, meestal niet meer dan een bedje Borage aanplanten, is het aan te bevelen het gewas eind april op een klein stukje grond uit te zaaien en de planten nadien te verspenen op afstanden van circa 50 cm. Tijdens het bloeiproces van deze snelle groeier gaan de fraaie stervormige bloempjes, evenals bij de meeste van haar familieleden, over in een andere kleur. Bij de Borage van rose naar helblauw, een kleur die door het bijenoog scherp wordt waargenomen.

Vele Ruwbladigen bezitten een vrij lange bloembuis, waardoor de bijen, vooral de korttongige rassen, het niet gemakkelijk hebben om de nectar te bemachtigen. Bij sommige bloemen maken ze zelfs gebruik van de gaatjes, aangebracht door hommels. Bij de Borage is dat echter niet het geval, de nectarproductie is van dien aard dat de bloemen als het ware worden afgegraasd.

Soms krijgt men het idee dat er een complete bijenzwerm in het gewas aanwezig is, een schouwspel waar we als imker met plezier naar kunnen kijken.

De bloempjes hangen in trossen naar beneden, hetgeen het voordeel heeft dat de nectar er niet kan uitregenen. De bijen hangen onder aan de trossen, waarbij het stuifmeel tijdens het nectarpeuren op hun buik terecht komt.

De produktie van nectar bedraagt volgens Maurizio 5.0 tot 8.1 mg per etmaal, het suikergehalte varieert tussen 19 en 52% en de suikerwaarde is gelegen tussen de 0.4 en 3.5 mg, hetgeen in vergelijking met andere planten zeer hoog genoemd kan worden. De zgn. honingwaarde bedraagt 59 tot 211 kg/ha., waaruit we kunnen afleiden dat een bedje Borage beslist geen grondverkwisting is. De nectar van Borage, evenals die van haar meeste verwanten, bezit een relatief hoog aandeel saccharose (bietsuiker). Type-rend is dat die suikersoort niet voorkomt bij het Vergeet-mij-nietje, dat uitsluitend enkelvoudige suikers bevat, nl. druive- en vruchtesuiker. De sterkste nectarafgifte vindt plaats rond het middaguur, hetgeen aan de bijenbezetting duidelijk waarneembaar is.

Hoewel de Borage v.w.b. haar nectarproduktie in de hoogste regionen thuishoort is dat voor de pollenproduktie niet het geval. Het belang van de pollenwaarde ligt meer in het naseizoen, als het totale stuifmeelaanbod in de natuur afneemt. Het oogsten van Boragezaad is niet moeilijk, we moeten er echter wel op tijd bij zijn want anders ligt het reeds her en der verspreid op de grond. De eenvoudigste wijze is de uitgebloeide toppen tijdig af te knippen en ze te drogen te leggen. Na een paar weken valt het zaad er dan groten-deels uit. Ook kan men de gedroogde zaadtrossen in een plastic zak uitschudden, waarna het zaad onder in de zak terecht komt. Aan het einde van het seizoen, na een eerste nachtvorstje, schrompelt het struikachtige gewas volledig ineen, waarna het zich zeer goed leent voor zgn. groenbemesting.

Heeft men een stukje grond vrij dan is het de moeite waard deze excellente drachtplant eens uit te proberen, zowel de imker als de bijen kunnen er veel plezier aan beleven. Het inzaaien van een stukje braakliggende grond in de naaste omgeving is voor dit gewas erg aantrekkelijk; staat het er eenmaal dan komt het jaarlijks automatisch terug. Alhoewel het een cultuurgewas is komt het ook wel verwilderd voor.

Jan van de Veluwe

N.B. Voor meer gegevens over de Bernagie zie de rubriek „Raamwerk” elders in dit nummer.

LAATSTE NIEUWS

BIJENSUIKER 1981

Op 20 oktober j.l. vond een vergadering plaats van de leden van het Comité van de Landbouwwerkschaps van de Europese Gemeenschap (C.O.P.A.). Behalve onze voorzitter zijn daarin voor ons land vertegenwoordigd dhr. C. Roelen van de Zuidelijke Bonden, alsmede dhr. J. M. Oldenhof van het Landbouwschap. **Het uitgangspunt is dat m.i.v. 1981 van de zijde van de E.E.G. geen verstrekking van „bijensuiker” meer zal plaats vinden.** De hiervoor ter beschikking staande gelden zullen echter wel kunnen worden aangewend voor **steun aan de imkerij.** Het probleem ligt in de besteding van die gelden. De noordelijke landen van de E.E.G. wensen onverkort steun in de vorm van bijensuiker, al dan niet gedatureerd. De zuidelijke landen, waar men vanwege het klimaat praktisch geen suiker als bijvoeding behoeft, wensen structurele (financiële) steun, voornamelijk gericht op de beroepsimkerij, zoals ten aanzien van de opleiding van jonge imkers, uitbreiding aantal volken, verhoging honingproduktie, stimulering van de honingverkoop, e.d. Het voorlopige resultaat van de C.O.P.A., zijnde een adviesorgaan, is dat men naar een gedifferentieerd beleid wil, aangepast aan de behoeften van elk land. Het Nederlandse standpunt is en blijft ondersteuning van de imkerij d.m.v. bijensuiker, structurele maatregelen zijn voor ons van zeer ondergeschikt belang. Op 8 december a.s. zal te Brussel nader over deze zaken worden onderhandeld. Voordien wordt v.w.b. de details nog onderhandeld in de afd. Bijenteelt van het Landbouwschap, waarin alle Nederlandse imkers, ook de A.N.I., zijn vertegenwoordigd. (ongecorrigeerd)

*Een bijenkoningin in Stiens
met vele bijen in haar diens',
dreigd' steeds
in onmacht te geraken
wanneer haar werkbijen staken.*

MARIUS

(ingez. door Ton de Witte, Deventer)

U WEEET TOCH OOK:

dat het Bijenhuis zijn hoekvertandings-konstruktie toepast voor zowel de SIMPLEX- als de SPAARKASTEN;

dat beide kasttypes leverbaar zijn, zowel in MULTIPLEX W.B.P. als VUREHOUT.

OFFICIELE MEDEDELINGEN

**AGENDA ALGEMENE VERGADERING OP
29 NOVEMBER 1980 IN HET IAC-GEBOUW, LAWICK-
SE ALLEE 11 TE WAGENINGEN, AANVANG 10.00 UUR.**

1. Opening.
2. Telling aantal stemgerechtigde leden.
(Conform art. 20 lid 2 der statuten dient 2/3 deel aanwezig te zijn).
3. Inleiding en procedure.
4. Statuten, artikelsgewijze behandeling.
5. Stemming en goedkeuring der nieuwe statuten.
6. Huishoudelijk reglement, artikelsgewijze behandeling.
7. Stemming en goedkeuring van het nieuwe huishoudelijk reglement.
8. Rondvraag.
9. Sluiting.

N.B. Het Bijenhuis is op deze dag geopend.

CONCEPT STATUTEN EN HUISHOUDELIJK REGLEMENT

In het sept.- en okt.-nummer van het Groentje werden de stukken in conceptvorm met een begeleidend schrijven betr. de belangrijkste wijzigingen opgenomen. Via de afdelingen kon men reageren vóór 30 oktober. Deze reacties zullen worden verwerkt in een schrijven, dat op 15 november naar de afdelingen zal worden gezonden met het verzoek vóór 29 november nogmaals een bijeenkomst te beleggen voor bestuur en geïnteresseerde leden om in afdelingsverband een mening te formuleren en deze naar voren te brengen tijdens de Algemene Vergadering van 29 november a.s.

Herhaling uit verslag H.B.-verg. d.d. 3 juli 1980)

UITLOTING OBLIGATIES

De volgende nummers zijn volgens de voorwaarden uitgeloot:

12, 28, 48, 60, 68, 90, 94, 96, 110, 119, 123, 126, 144, 148, 160.

De houders van deze uitgelote obligaties verzoeken wij de obligaties naar het Bijenhuis te zenden, waarna wij de uitbetaling zullen regelen.

VERKIEZING LEDEN HOOFDBESTUUR

Door de groep Drente is tijdens haar vergadering de heer E. Meijberg, Zijtak 1, 7874 TP Odoornerveen, tel. 05910-2208, gekozen als hoofdbestuurslid. De heer Meijberg volgt de heer J. A. van Ee per 1 januari a.s. in deze functie op. De heren R. H. Geskes (Groningen), A. H. Hartman (Overijssel-West) en drs. P. C. Muntjewerf (Noord-Holland) zijn bij enkele kandidaatstelling als H.B.-lid herkozen. Door de groep Betuwe zijn als opvolger voor de heer J. W. M. Janssen, die zijn functie zal neerleggen, twee personen kandidaat

gesteld. Ingevolge het hieromtrent bepaalde in de statuten zijn aan de betrokken afdelingen stembriefjes gezonden.

LEDENLIJSTEN EN LIDMAATSCHAPSKAARTEN

Aan de afdelingen werden afgelopen maand de ledenlijsten en de lidmaatschapskaarten gezonden. Omdat de afdelingssecretaris en de -penningmeester elk jaar weer veel werk hebben aan het invullen van de lijsten en het innen van de contributie, vragen wij uw medewerking om dit vlot te doen verlopen! Om tot een betere spreiding van de administratieve werkzaamheden te komen hebben wij de afdelingsbesturen verzocht de ledenlijsten vóór 5 december in te sturen en het quotum vóór eind december over te maken. Wij willen er tevens op wijzen, dat leden, die niet tijdig hun contributie voldoen het Groentje van januari niet zullen ontvangen, evenmin zijn zij dan gedekt door onze Collectieve Bijenverzekering.

TOELICHTING OP DE GEPUBLICEERDE ONTWERP-STATUTEN ETC.

De statutenwijziging van 1979 (exclusief het huishoudelijk reglement) betrof een voorlopige aanpassing aan de eisen van het nieuwe Burgerlijk Wetboek. Deze was onvermijdelijk, wilde inschrijving in het Register van de Kamer van Koophandel binnen de gestelde termijn mogelijk zijn. Een en ander was mede wenselijk om persoonlijke aansprakelijkheid van het hoofdbestuur in geval van eventualiteiten te voorkomen. Tevens werd een commissie ad hoc in het leven geroepen voor een reeks herzieningen, immers het oude huishoudelijk reglement moest evenzeer worden aangepast. De sindsdien ingediende voorstellen en suggesties, die bij de commissie binnenkwamen, bevestigden dat er vele aspecten waren die voor herziening in aanmerking kwamen. Als basis voor de nieuwe opzet gebruikte de notaris een uniform, aan het nieuwe Burgerlijk Wetboek aangepast model, dat bij de Broederschap van Notarissen voor dat doel wordt aangevraagd. Het ademt een geest van perfectie, hetgeen wellicht een teken des tijds is. Aangezien de correspondentschappen en verspreide leden volgens de oude statuten geen stemrecht bezaten kon die constructie niet gehandhaafd blijven. Thans dienen alle leden zonder uitzondering het stemrecht te bezitten, hetzij direct of wel indirect. Daar vanwege de omvang van onze vereniging toepassing van het directe stemrecht uiteraard niet mogelijk is, bleef het bestaande indirecte systeem gehandhaafd. De correspondentschappen moesten daartoe worden omgedoopt in afdelingen, terwijl het geringe aantal verspreide leden in de toekomst in afdelingen zal moeten worden ondergebracht. Naast de gewone leden (incl. jeugd- en gezinsleden) is er nu een nieuwe categorie ontstaan, nl. de buitengewone leden. Zij bezitten geen stemrecht en genieten geen faciliteiten, zoals verzekering, goedkope suiker,

e.d. Deze categorie bestaat vnl. uit buitenlandse leden, zijnde uitsluitend abonnees van het Groentje. Voor hen zal de Algemene Vergadering jaarlijks de bijdrage vaststellen. Tot dusver kon een hoofdbestuurslid tot in het oneindige blijven zitten. Thans is een schorsings- en ontslagprocedure ingebouwd voor extreme situaties, zoals ook in andere organisaties het geval is. Het voorgestelde benoemingssysteem van hoofdbestuurleden is gericht op doorstroming en periodieke verjonging, m.a.w. voor hen geldt een maximale zittingsduur van negen jaren.

Heeft men die periode bijna volgemaakt dan gaat men uitzien naar een bekwame opvolger, een initiatief dat vroeger te veel aan de afdelingen werd overgelaten. Voor een achttal verplichte externe commissiefuncties werd door de Minister van Landbouw de maximumleeftijd tot 65 jaar teruggebracht, zodat veroudering ook in die richting wordt tegengegaan. Verlies aan ervaring behoeft daardoor niet op te treden, aangezien in tegenstelling tot voor enkele jaren thans ook gewone leden, waaronder ex-hoofdbestuurleden, zitting kunnen hebben in allerlei commissies. De oude statuten wekten dikwijls de indruk dat de afdeling handel een eigen leven leidde en geen geïntegreerd deel van de vereniging zou zijn. Om alle onduidelijkheden te vermijden werd deze schijnbare apartheid opgeheven. Afdeling handel is immers de vereniging en de vereniging is afdeling handel. De kascommissie wordt nu uit de groepen betrokken, waardoor jaarlijks over een grotere deskundigheid kan worden beschikt dan voorheen, toen dat van uit de afdelingen plaatsvond. Voor de stemprocedure werd na lang wikken en wegen gekozen voor 25 en veelvouden daarvan. Deze eenheid bleek met het oog op de gemiddelde afdelingssterkte naar de mening van het hoofdbestuur op aanvaardbare wijze te kunnen functioneren. Voorts betekent het een meer praktische rekeneenheid bij de telling der stemmen dan voorheen. In het Algemeen Reglement werd het op zichzelf minder belangrijke begrip „gastleden” ingevoerd. Hiermee wordt uniformiteit verkregen en misverstanden v.w.b. bijdragen uit de weg geruimd. Het nieuwe ontwerp is het resultaat van de commissie ad hoc; de ontvangen voorstellen en suggesties van leden en afdelingen, gesprekken terzake van het dagelijks bestuur met de commissie, besprekingen in het hoofdbestuur, alsmede adviezen van onze juridische medewerker en de notaris. Het geheel heeft de instemming van het hoofdbestuur. Ten gevolge van een misverstand werd deze toelichting niet in het oktobernummer opgenomen. We hopen echter dat deze uiteenzetting er alsnog toe mag bijdragen om eventuele onduidelijkheden bij u uit de weg te ruimen.

BIJENTEELT IN CALIFORNIË - II

DUIZEND KONINGINNEN PER DAG

In een artikel in het vorige Groentje heb ik geschreven over de bijenhouderij in Californië, in het bijzonder de produktie van bijen voor de „packages”. In dit artikel wil ik ingaan op de massale teelt van koninginnen voor packages.

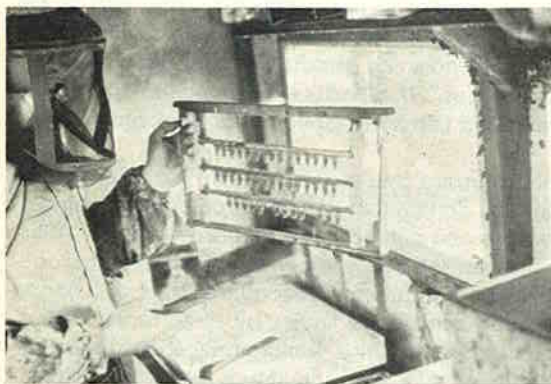
Half februari begint men met de teelt van koninginnen. Zo kunnen eind maart de eerste koninginnen gereed zijn voor de eerste packages. Allereerst worden koninginnen d.m.v. koninginnersoorten op lege ramen afgezonderd. Na 4 of 5 dagen worden zeer jonge larfjes uit deze ramen omgelarfd in kunstmatige koninginncellen. Deze koninginncellen zijn aan latjes bevestigd, die op hun beurt in ramen hangen.

Er zijn vele methoden voor de verdere behandeling van de cellen. In de meeste gevallen komt het er op neer, dat speciale moerloze volken worden gebruikt voor het bouwen van de cellen. Een sterk „celbouwend volk” kan per 4 dagen een raam van 50 cellen uitbouwen. Na 4 dagen zijn de meeste cellen verzegeld. De verzegelde cellen worden dan in een „celafwerkend volk” geplaatst met een capaciteit van enkele honderden cellen. De functie van de celafwerkende volken is het eventuele verzegelen van de cellen en de verdere verzorging en selectie van de cellen voor een periode van 6 dagen. Aan zowel bouwende als afwerkende volken worden regelmatig bijen toegevoegd.

Begin maart, 10 dagen nadat voor het eerst is omgelarfd, wordt begonnen met het installeren van bevruchtingsvolkjes. Vele bijenhouders maken bevruchtingsvolkjes door speciale, uit één broedbak bestaande volken in drieën te delen en elk deel als bevruchtingsvolkje te gebruiken. Andere bijenhouders hebben speciale bevruchtungskastjes met drie miniatuur-raampjes en een voerblik. In elk kastje wordt ongeveer 150 gram (één kop) bijen geschept. Deze bijen zijn kort tevoren uit grote volken geschud. Tijdens het installeren van de bevruchtingsvolkjes wordt hierin een 10 dagen oude koninginncel geplaatst. Een 10 dagen oude cel is een cel, waarin 10 dagen voordien een larfje werd omgelarfd. De jonge koningin zal dus binnen 2 dagen geboren worden. Door de volkjes bij de installatie van invertsuiker te voorzien worden meer cellen door de volkjes geaccepteerd.

Na 3 weken zijn gewoonlijk alle koninginnen in de volkjes aan de leg. De koninginnen worden dan gevangen, de volkjes worden opnieuw gevoerd en er wordt een nieuwe 10 dagen oude cel

in gestopt. Vanaf dit moment hoeven dus geen nieuwe bevruchtingsvolkjes worden samengesteld. Het vangen van koninginnen en opnieuw inbrengen van cellen herhaalt zich enige malen. **Voor de teelt van 1000 koninginnen per dag zijn bij een dergelijke werkwijze $\pm$ 18.000 bevruch-**

Een raam met 10 dagen oude cellen. Als ze van de latten gesneden zijn worden ze in bevruchtingsvolkjes geplaatst.

tingsvolkjes noodzakelijk. Verder een 100-tal volken voor de bouw van cellen, 10 volken voor de afwerking van cellen en een niet gering aantal voor de voorziening van bijen.

Gevangen koninginnen worden in moerhuisjes gestopt en daarna in speciale volken geplaatst, die ongeveer 200 koninginnen kunnen herbergen. Het verblijf in deze volken is meestal kort, want eind maart begint de verkoop van packages. Veelal wordt er rond begin april gestopt met het omlarven van larfjes voor de teelt van koninginnen. Dit betekent dat begin mei de laatste koninginnen kunnen worden gevangen voor de laatste packages. Op sommige bedrijven gaat men door met omlarven tot in mei. De dan extra geteelde moeren worden voor allerlei doeleinden, o.m. kunstzwermen, verkocht.

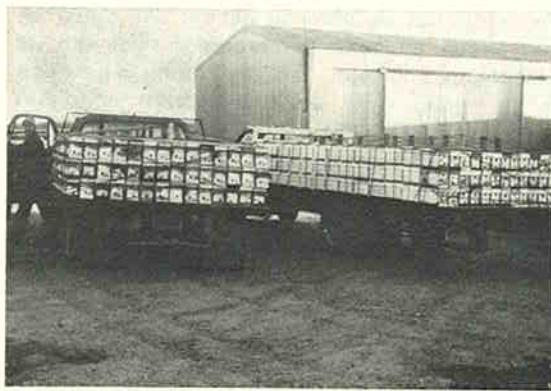
Wanneer de laatste koninginnen zijn gevangen worden de volkjes in speciale bevruchtingskastjes met een giftig gas gedood. Bevruchtingsvolkjes in broedbakken worden verenigd. Tussen het omlarven en de verkoop van koninginnen gaan gewoonlijk betrekkelijk hoge percentages cellen en koninginnen verloren. Door bijv. foutjes bij het omlarven of ongunstige omstandigheden in de celbouwende volken (te weinig jonge bijen) is ongeveer 10% van de cellen ongeschikt voor installatie in bevruchtingsvolkjes. Veelal levert ongeveer 20% van de bevruchtingsvolkjes geen koningin. Dit o.a. door slecht weer of het falen van de koningin. Ook kan het resultaat afhangen van het ras of de hybride.

De moeren die worden gebruikt om van om te larven zijn natuurlijk sterk geselecteerd, daar jaarlijks duizenden jonge moeren van hen geteeld worden. Vaak worden maar enkele moeren

uit duizenden geschikt geacht om van na te telen. Criteria zijn: produktie, uiterlijk en overwinteringsresultaat. Dochters van geselecteerde koninginnen worden soms gedurende een vol seizoen getest, voordat tot massale teelt wordt overgegaan.

Naast zelf-geselecteerde moeren beschikken veel imkers ook over moeren die door speciale telers zijn geselecteerd. Dit zijn zowel rassen als hybriden. Een voorbeeld van de laatste zijn de moeren van de heer Mraz. Zijn moeren staan bekend zeer goed te overwinteren en zijn verder weinig gevoelig voor ziekten. Iemand die zijn bijen onder slechte weersomstandigheden moet overwinteren zou kunnen besluiten Mraz-moeren te kiezen. Er zijn in Californië een aantal bedrijven die Mraz-moeren leveren. Er zijn ook moeren met andere eigenschappen te koop. In vochtige kustgebieden blijkt de Curneen het uitstekend te doen. In zuidelijke gebieden is de Starline, een typische Italiaan, een goede keuze. De Kaukasiër is geliefd om haar zachtmoedigheid.

In het algemeen is men met de veredeling in de V.S. ver gevorderd en heeft men uitstekende resultaten behaald. Dit is vooral het gevolg van

Bevruchtungskastjes worden met vrachtwagens naar speciale bijenstanden gebracht.

het massaal telen van moeren op relatief weinig plaatsen. Twee andere factoren die het succes van de veredeling bepalen zijn naar mijn mening de wijde verbreiding van de commerciële imkerij. Hierdoor wordt op veel plaatsen serieus en doeltreffend geëxperimenteerd. Op universiteiten is de bijenhouderij een van de facetten van agrarisch onderzoek. Ook dit heeft vruchten afgeworpen.

Jos Beerlink, Schoonebeek

Afbeeldingen maken het „Groentje” aantrekkelijker!

Tekeningen, zwart/wit foto's, kleurenfoto's, negatieven en dia-positieven zijn altijd welkom.

NIEUWS VAN HET BIJENHUIS

HANDEL IN VOLKEN EN HONING IN 1980

De uitwintering van de volken was dit voorjaar over het algemeen goed te noemen.

De markt in Driebergen, waar elk jaar veel beginners uit de regio Utrecht zich een volkje aanschaffen en veel volken worden verkocht ten behoeve van de zaadteelt, gaf een goede aanvoer te zien. Zo'n 300 volken in kasten en korven werden te koop aangeboden voor hoge prijzen, die met het vorderen van de markt allengs zakten.

Op de Noordelijke Bijenmarkt te Haren-Paterswolde werden in verband met de mijtziekte alleen volken verkocht in gesloten kasten. Op aan de kasten bevestigde formulieren kon men de gegevens over de inhoud aflezen. Belangstellenden in de imkerij werden erop geattendeerd zich te melden bij een van de imkers, herkenbaar aan een naamplaatje op de revers. De belangstellende werd dan op de markt rondgeleid en kreeg een kopje koffie aangeboden. Voorwaar een aanbevelenswaardig initiatief!

Evenals in Driebergen, Epe en Eerbeek overtrof op de grote zwermbijenmarkt in Veenendaal het aanbod de vraag en een groot aantal volken moest na afloop van de markt dan ook weer mee naar huis terug worden genomen. Over het algemeen kan men ervan uitgaan dat in de vroege uurtjes de prijzen hoog zijn, terwijl deze naarmate de marktdag vordert zakken. Wel is de kans groot dat, indien men het zakken van de prijzen afwacht, de beste volken eruit zijn tegen de tijd dat men een beslissing heeft genomen.

We kunnen stellen dat de gemiddelde prijs rond de tien gulden per raam lag gedurende het afgelopen seizoen.

HONING

De dracht op het fruit en het koolzaad was goed. De latere drachten hebben over het algemeen als gevolg van het slechte weer weinig opgeleverd. Slechts uit de provincie Noord-Holland kwamen goede berichten, vooral van die imkers, welke hun volken in de bebouwde kom hadden staan. Evenmin werd de moeite van de imkers die naar de heide reisden beloond. Door velen werden de volken weer voortijdig opgehaald.

De Nederlandse honing is schaars, dus duur dit jaar. Mocht u desondanks honing over hebben dan neemt het **Bijenhuis** deze graag van u af tegen aantrekkelijke prijzen.

De adviesprijzen voor honing zijn dit jaar per flacon à 450 gram als volgt:

— fruit- en voorjaarshoning	± f 5,50
— koolzaadhoning	± f 5,—
— zomerhoning	± f 5,50
— heidehoning	± f 9,50

EEN JUBILEUM MET EEN BLIJVEND AANDENKEN

Dit jaar vierde de afd. Oostburg (Zeeuws-Vlaanderen) haar 60-jarig bestaan op feestelijke wijze. Om na het feest nog over een blijvend aandenken te beschikken gaf de afdeling een bijzonder aardig, goed gedocumenteerd en geïllustreerd overzicht uit over het wel en wee van de afdeling in de afgelopen 60 jaar. Veel veranderde er in Zeeuws-Vlaanderen; polderwegen werden verhard, slootkanten, dijken en moerassen werden geslecht. Paardebloem en klaver verdwenen

De heer Krabbenborg maakte bovenstaande foto van de werkzaamheden die momenteel worden uitgevoerd ter verbetering van de parkeergelegenheid.

uit de weiden, evenals vele andere honing- en stuifmeelgevendende gewassen. De bijenhouders verwisselden de korven voor kasten. Ook las ik in het gedenkboek, dat in het begin van deze eeuw veel volken vanuit Nederland naar het eiland Wight werden geëxporteerd ter vervanging van de volken daar, die door een onbekende ziekte, de z.g. „Isle of Wight disease“, te gronde gingen. Later bleek dit de *Acarapis Woodi* te zijn.

In Nederland werd besmetting met deze mijtziekte in 1934 voor het eerst in Oostburg geconstateerd. Twee jaar later werd heel West-Zeeuws-Vlaanderen tot besmet gebied verklaard. Momenteel is de streek reeds 10 jaar vrij van mijtziekte.

De afdeling floreert bijzonder en bezocht dit jaar het Bijenhuis ter gelegenheid van haar jaarlijkse excursie.

T.R.

Bijenstand Fa. H. T. van Dam & Zn., Jubbega (Fr.), tel. 05165-1382 kan U alles leveren voor de Moderne Bijenteelt.

Kunstraat, Bijenwoningen en Onderdelen uit eigen werkplaatsen.

Door eigen steeds grotere importen van diverse gereedschappen steeds bij ons de laagste prijzen.

Tevens voor wederverkoop diverse kleuren meubelwas en honing van de fijnste kwaliteiten.

Vraagt onze prijscurant van materialen en/of meubelwas en honing even aan. Wij zenden U die gaarne gratis toe.

Wij komen weer op de te houden Bijenmarkten.

IMKERSAGENDA

15 november	Honingkeuring Kring Overijssel-West, Kampen.
29 november	Buitengewone Algemene Vergadering i.v.m. herziening Statuten en Huishoudelijk Reglement, Wageningen.

GEHEIMEN VAN DE WINTERZIT - II

Stofwisseling en temperatuur

Réaumur was de eerste die omstreeks 1740 de temperatuur in een bijenvolk bepaalde en onderzoek deed naar de samenhang tussen temperatuurveranderingen en voedselgebruik. Hoewel nog lang werd verkondigd dat bijen een winterslaap hielden was door Swammerdam reeds opgemerkt dat bijen over de unieke mogelijkheid beschikken om de temperatuur in de tros zo hoog te houden, dat midden in de winter broed kan worden groot gebracht. Nog onlangs heeft u dit in ons Groentje kunnen zien bij de unieke fotoserie van de heer J. C. R. v. d. Bergh uit Haarlem (Groentje, jan. en febr. 1980).

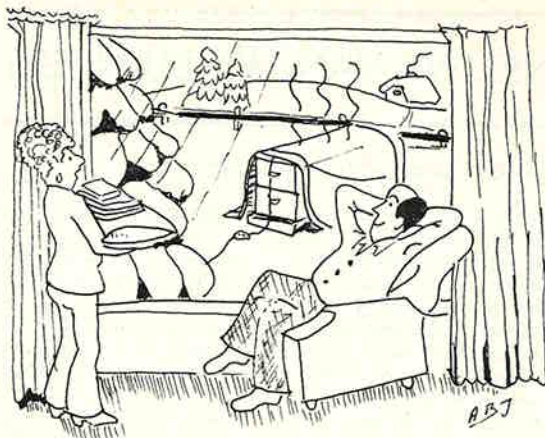
Zoals bij alle koudbloedige dieren komt het voedselgebruik en het gehele stofwisselingsproces van een bijenvolk op een laag pitje te staan als de temperatuur daalt, tot bij een temperatuur van omstreeks 10°C de kleinste hoeveelheid voedsel wordt gegeten. Bij een lagere temperatuur neemt het voedselgebruik weer toe, omdat dan meer warmte moet worden geproduceerd.

Hoewel de temperatuur van een **rustende** bij die van de omgeving benadert, is gebleken dat de temperatuur van een **aktieve** bij tot 20 graden boven die van de omgeving kan stijgen. Deze min of meer gecontroleerde temperatuur staat in nauwe relatie tot het tempo van de stofwisseling (SW).

Laten we eens zien hoe een bij buiten de tros reageert op temperatuurveranderingen. Daalt de temperatuur onder de 35°C dan neemt de SW toe en bereikt een piek tussen de 20 en 15°C. Onder deze temperatuur wordt de SW trager en tussen de 10 en 8°C verstijfd een rustende bij. **Er is door verschillende onderzoekers op gewezen dat de bijen hun SW of warmtehuishouding regelen om lage temperaturen te kunnen weerstaan, hetgeen bij koudbloedigen niet gebruikelijk is.**

De waterhuishouding van de individuele bij

Bij de voorbereiding op de winterzit verenigen de bijen zich tot een tros, welke we als een lichaam kunnen beschouwen. Door dit lichaam wordt zuurstof opgenomen en afgewerkte lucht, bestaande uit koolzuur en waterdamp, afgegeven. In de bijentros neemt het koolzuurgehalte (KZg) van de lucht toe. Als gevolg daarvan worden de openingen in de tracheeën aan de onderzijde van het achterlijf wijder, zodat toch voldoende lucht tot het weefsel kan toetreden.

Heb je enig idee waar de elektrische deken gebleven is?

Door de toenemende luchtuitwisseling (er moet meer lucht worden gepompt om dezelfde hoeveelheid zuurstof te krijgen) verliest het bijlichaam vocht via de wanden van de tracheeën en neemt het vochtgehalte in de weefsels van de afzonderlijke individuen af. Een totale uitdroging wordt voorkomen door de „waterproof“-opperhuid van het bijlichaam.

De winterbij laat geen vocht verloren gaan

Omdat honingbijen gedurende de gehele winter actief blijven, moet aan de waterbehoefte worden voldaan **zonder** dat het kan worden verzameld. Hoewel de behoefte aan water gering is bij temperaturen tot dertig graden neemt het verbruik sterk toe tussen de 35 en 40°C (broedontwikkeling).

Via een aantal ingewikkelde lichamelijke processen is de winterbij in staat om gebruikt water niet verloren te laten gaan, zodat voldoende vocht beschikbaar blijft voor het opnemen, verteren, afscheiden van voedsel, broedverzorging enz.

De rol van het koolzuur

Het koolzuurgehalte (KZg) van de lucht in een bijenwoning is al eerder ter sprake gekomen en het speelt bovendien een wezenlijke rol bij het proces van voedselopname. Wat is het geval? Het KZg in het bloed van dieren neemt toe als ze een winterslaap gaan houden en ook in de min of meer compacte wintertros van onze bijen is een toename daarvan te constateren. Het directe gevolg van deze toename is dat de behoefte aan voedsel afneemt, zodat er minder faeces wordt geproduceerd, hetgeen vooral bij een langdurige winterzit de overlevingskans van een volk vergroot.

In de zomermaanden varieert het KZg van 0.4% in grote volken tot 0.8% in kleine volkes, want kleine volkes moeten meer voedsel verbranden

om de temperatuur te reguleren en produceren meer koolzuur en water. In de wintermaanden kan het KZg wel tot 9% oplopen, waarna een toenemend aantal bijen gaat waaieren. Men neemt aan dat per dag 1.5 m³ verse lucht nodig is om het koolzuur te verdrijven dat door de wintertros wordt geproduceerd.

Het KZg neemt toe bij een temperatuurdaling, door een storing tijdens de winterrust of elke andere oorzaak die de bijen aanzet meer voedsel op te nemen om energie te ontwikkelen. Interessant is het resultaat van een onderzoek in de USSR. Bijen uit Noordelijke (koude) gebieden kunnen een hoger KZg verdragen dan bijen uit de Zuidelijke (warme) gebieden.

De stofwisseling en het lichamelijke ouder worden verloopt trager bij lage temperaturen, zodat een bijenvolk in het vroege voorjaar kan beschikken over een flink aantal in leeftijd weliswaar stokoude, maar gelet op de lichamelijke gesteldheid nog redelijk jonge bijen.

De lichamelijke veranderingen die in de bijen plaatsvinden als de winter nadert bestaan uit het opbouwen van een eiwit/vetlichaam, de ontwikkeling van de kopklieren die de voedselbrij voor het broed leveren, terwijl bij de koningin de eierstokken groter worden! Al deze processen gaan het verzorgen van broed vooraf, dat vanaf midden januari weer in bescheiden hoeveelheid aanwezig is.

Op de vraag welk mechanisme bij de bijen het signaal op INWINTEREN zet is via proefnemingen in bijenvliegkamers het antwoord gevonden.

Niet een temperatuurdaling, want dan zou de voorbereiding te kort zijn, maar het verminderen van de daglengte zet het proces in beweging dat leidt tot de karakteristieke voorbereiding op de winterzit.

Ko Zoet

BIJENSTAND „DE BIJENKORF“ sinds 1897. Ruime sortering IMKERSMATERIALEN en SPECIALITEITEN, HONINGSLINGERS enz. Ook in HONING zijn wij ruim gesorteerd, nl. KLAVERHONING f 6,— p. kg. ZOMERHONING f 5,15 p. kg. ACACIAHONING f 6,50 p. kg. BOEKWEITHONING f 6,— p. kg. Alles inclusief B.T.W. Minimum-afname 15 kg. Bij afname van 200 kg EXTRA KORTING.

Ons magazijn is geopend van MAANDAG tot en met ZATERDAG. (Dagelijks van 8 tot 20 u.)

Alleen op donderdag zijn wij gesloten. U kunt dan wel in onze depots terecht:

J. v. Breukelen, Dorresteinweg 4, Soest (Utr.)

J. v. Lokhuizen, Rijnsburglaan 10, Heerde (Gld.)

„DE BIJENKORF“, Hoevelakenseweg 144

3783 WK Terschuur (bij Amersfoort).

Tel. 03426-1978 - Postrekeningnr. 2622.

Even Bij - praten

GEDACHTEN IN DE TUIN...

Terwijl ik, genietend van de najaarszon, in onze kleine tuin zit, kijk ik naar de af- en aanvliegende bijen, die de bloemen zo in het begin van september nog steeds met hun bezoeken komen vereren.

Opvallend is het stuifmeel, dat zij in grote klonten aan de buitenzijde van hun achterpootjes bewaren en ik heb bewondering voor hun ijver. Terwijl ik zo maar een beetje zit te soezen, vraag ik me af of de uitdrukking „hij is erg bij“ ontleend is aan deze nijvere dieren. Maar ik geloof dat niet, hoewel het wel zo is, dat men ijverige mensen dikwijls vergelijkt met bijen. Vooral over vrouwen hoort men wel zeggen: „Zij is een nijvere bij“. En deze uitdrukking kan ik wél plaatsen. Uit dit laatste zal ongetwijfeld voortvloeien, dat vele handwerkzaken een naam dragen als „De Bij“ of zoals ik laatst zag in het Engels „Bee Bee“.

Zo heerlijk mijmerend in de tuin gezeten, dacht ik ineens aan een dag, enkele weken geleden, toen ik in de trein zat, richting Rotterdam, en mijn boek tevoorschijn haalde. Het bleek een boek te zijn van uitgeverij „De Bezige Bij“. Alsof dat nog niet genoeg was, belandde ik in de Maasstad al winkelend in het grote warenhuis „De Bijenkorf“. Dit warenhuis, dat men aan de buitenkant wel kan vergelijken met een echte bijenkorf, verschilt daar in zijn functie wel even van. De mensen die deze bijenkorf ingaan vullen de raten niet, maar halen ze ijverig leeg.

Zo geconfronteerd met de bij keek ik niet eens zo vreemd op, toen ik die avond thuisgekomen een vriendin op bezoek kreeg, die mij een pot met heerlijke honing kwam brengen uit Alma Ata, een stad in de Sovjet-Unie, gelegen bij de Chinese grens. Deze honing, die zij had meegebracht van een bezoek aan haar aldaar wonende moeder, die in dat verre land zelf bijen houdt, was werkelijk heerlijk van smaak en prachtig licht van kleur. Ik vond het een leuk idee, dat ik honing van Russische bloemen kon proeven en dat deze speciaal voor mij was meegebracht sprak me wel heel bijzonder aan.

Al deze gedachten kwamen in mij op, al kijkend naar de bijtjes in mijn tuin. Ik besloot heel toepasselijk een pot mint-thee te zetten, want mijn huisgenoten waren inmiddels thuisgekomen en een kop mint-thee met honing gaat er bij hen en bij mij altijd goed in. En dat was dan weer de prettige realiteit van deze dag, na al dat gedroom, gemijmer en gesoes in de tuin...

Liesbeth van Kasteel

Boekbespreking

Bij een serie boekbesprekingen in het juni-nr. stelden wij vast, dat er voor de historie van de bijenteelt een toenemende belangstelling valt te constateren. Geen loze conclusie, want uit een aantal recent verschenen bijenboeken blijkt die trend zich (gelukkig) voort te zetten.

Om in eigen land te beginnen, de heer Eisma uit De Knipe (Fr.) zond ons op verzoek een nummer van *It Beaken*, het volkskundig tijdschrift van de Friese Academie te Leeuwarden, waarin zijn artikel „Ta de tael fan de bijkers” (Over de taal van de imkers) naast vier andere werd opgenomen. De redactie van *It Beaken* vond zijn studie terecht belangrijk genoeg om deze derde bundel volkskundige bijdragen daarom voor de gelegenheid zelfs de titel „Slingering” mee te geven. En al kennen wij het Fries onvoldoende om een verantwoord oordeel te geven, uit het gebruikte bronnenmateriaal, de opzet en het illustratieve gedeelte is de grondige aanpak en uitvoering van dit onderzoek af te leiden. Na een zo op het oog uitstekend lijkende samenvatting van de geschiedenis van de bijenteelt, het leven der bijen en de imkerij in het algemeen concentreert de schrijver zich vervolgens in een drietal hoofdstukken op de rol van de bij in de volksgebruiken, volksgeneeskunde en volksverhalen van het Friese land. De andere helft van dit artikel wijdt Eisma aan zijn eigenlijke doel, de alfabetische registratie van woorden en uitdrukkingen met betrekking tot de bij, zoals die in verschillende delen van Friesland worden (en werden) gebruikt en waarvoor de vragenlijsten van prof. Kapteyn (1937) en het Instituut voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde (1940) de basis vormden. Daar blijft het echter niet bij, want de auteur geeft van de ook op bijgevoegde dialectkaartjes aangegeven woorden altijd uitvoerig afkomst en betekenis weer. Een voorbeeldig stukje werk, dat ook voor andere provincies een stimulans kan zijn enig veldwerk te gaan verrichten en te publiceren.

D. Eisma: „Ta de tael fan de bijkers”; in *It Beaken*, jg. 41, 1979, nr. 1/2; adm. Fryske Akademy, Doelestr. 8, 8911 DX Leeuwarden, tel. 05100-31414.

Veel meer dan een voorlopige aanzet tot de regionale bestudering van de bijenteelt is het

grondige, maar prettig leesbaar gebleven totaalbeeld dat dr. E. H. Segschneider tot stand bracht in een werkje over de imkerij van vroeger en nu in het gebied rond Osnabrück in Niedersachsen. Omdat we hier dichtbij de Nederlandse grens zijn is het niet verwonderlijk dat de schrijver ook in ons land en met succes op informatie uitging. Vooral de oostelijke imkers krijgen daardoor een bijna spiegelbeeldig overzicht van de eigen situatie, die tot op heden helaas nog vrijwel geen onderwerp van onderzoek is geweest. Maar goed, iets is al wat en met deze gefundeerde blik in de bijenteelthistorie werd de Europese imkerij een belangrijke dienst bewezen. Dr. Segschneider is directeur van de volkskundige afdeling van het Cultuurhistorische Museum in Osnabrück, waar in 1977 een grote bijenteelttentoonstelling werd gehouden. Het bedoelde boekje diende daartoe tevens als catalogus. Een jaar later werden tekst en foto's daarvan onverkort overgenomen voor een catalogus bij een soortgelijke expositie in het openluchtmuseum van het noordelijker gelegen Cloppenburg. Met dien verstande dat directeur Ottenjann een voor die regio karakteristiek aangeslang toevoegde en het fotomateriaal uitbreidde met afbeeldingen en tekeningen van imkerij-objecten uit eigen museumbezit. Beide unieke uitgaven, die een breed inzicht geven in een boeiend gegeven.

Dr. Ernst H. Segschneider: „Imkerei des Osnabrücker Landes und benachbarter Gebiete”; *Schriften des Kulturgeschichtlichen Museums Osnabrück* (Hegertorwall 28, tel. 0541-3231); Reihe A, Volkskunde, Heft 3, 1977; 148 pag., 110 afb.

Dr. Ernst H. Segschneider u. Dr. Helmut Ottenjann: „Imkerei im nordwestlichen Niedersachsen”; 188 pag., 146 afb.; *Museumsdorf, Postfach 1344, 4590 Cloppenburg*, tel. 04471-2504.

Behalve hoofd van de International Bee Research Association is dr. Eva Crane ook een ijverig publiciste. Het laatste resultaat van haar noeste vlijt is een werkje over honing, dat vele zo niet alle facetten van deze kostelijke en vroeger zeer kostbare zoetstof belicht. Toch komen we over de honing zelf niet zo bar veel nieuws aan de weet. Dat hoeft ook niet sinds dr. Anna Maurizio enkele jaren geleden op onovertroffen wijze het meest volledige handboek op dit gebied deed

verschijnen (zie: Groentje, febr. 1979, p. 43-44). Men zou de studie van haar Engelse collega kunnen beschouwen als een volkomen geslaagde pendant daarvan. Eva Crane treedt met *A Book of Honey* in het voetspoor van dr. Franz Lerner (Aber die Biene nur findet die Süszigkeit, 1963) en oudere „folkloristen” als Sooder, Fraser en Ransome. Niet minder dan een derde deel van het boek wordt ingeruimd voor de geschiedenis en het volksgeloof rondom de honing. De praktische kant van de zaak werd echter niet vergeten, want de schrijfster besteedt daarnaast alle aandacht aan herkomst (drachtplanten!), samenstelling en dagelijks gebruik van het belangrijkste bijenprodukt. Mede door de talrijke tabellen en de uitvoerige index krijgt het geheel het karakter van een vlot geschreven maar gedegen compendium, dat gezien het niveau echter beschikt over een bedroevend beetje illustraties.

Dr. Eva Crane: „A Book of Honey”, Oxford University Press, 1980; 198 pag., 26 afb., prijs geb. £ 6,95, ingen. £ 3,50, ISBN 0.19.217657.9 en 0.19.286010.0; besteladres: O.U.P., Walton Street, Oxford OX2.6DP, England, tel. 0865-56767, of bij het Bijenhuis te Wageningen.

Een overvloed aan illustraties is wél te vinden in een ander *Book of Honey*, dat vorig jaar verscheen bij Autumn Press in Brookline, Mass., USA. Claude Francis en Fernande Gontier schreven er na een alleraardigste inleiding (drachtplanten!) ruim 200 recepten voor, vanzelfsprekend allemaal suikervrij en op basis van honing. Zo te zien kunnen we van de Amerikaanse keuken nog heel wat leren aan fantasie en verscheidenheid. In elk geval is het voor verwoede kook-, bak- en braadimkers en -imkeressen of hun huisgenoten letterlijk de moeite waard daarmee iets te gaan ondernemen. Dus mevrouw Noorlander (Groentje, mei 1980) en andere honingkenners, het wordt aanpakken! Dit moet overigens ook een fijn boek zijn om zo maar op het aanrecht te hebben liggen, want tekenaar Stephen Zinkus en typografe Beverly Stiskin hebben er door een gelukkige samenwerking ook uiterlijk iets van gemaakt om van te smullen.

Claude Francis & Fernande Gontier: „The Book of Honey”, Autumn Press, 25 Dwight Street, Brookline, Massachusetts 02146, USA; 168 pag., vele tek., prijs ingen. \$ 6,95, ISBN 0.394.73775.X; inf. bij het Bijenhuis.

Goede wijn behoeft geen krans. Zonder bespreking maar wel met speciale aanbeveling volgen hier nog enkele uitgaven.

Prof. dr. Karl von Frisch: „De Honingbij”, Het Spectrum, Utrecht/Antwerpen, 1978; 209 pag., 125 afb., prijs geb. f 19,50, ISBN 90.274.7257.2; verkrijgbaar bij het Bijenhuis.

Wim Oudshoorn: „Kijk op Bijen”, Zomer & Keuning, Ede, 1980; 100 pag., 12 foto's, 27 tek., prijs f 14,50, ISBN 90.210.0451.8; verkrijgbaar bij het Bijenhuis.

Allgemeine Deutsche Imkerzeitung: Sonderheft Varroatose, Mai 1980; 60 pag., vele afb. en tab., prijs DM 9,50; besteladres: Delta-Verlag M. Buske GmbH., Liebfrauenstrasse 43, 5205 Sankt Augustin 3, BRD, tel. 02241/31-1951.

Nadat kardinaal Maffeo Barberini in 1623 paus Urbanus VIII werd ontplooid hij in Rome een enorme bouwactiviteit. Op al die monumenten komen de bijen uit zijn wapen voor. Volgens de heer P. Wijchman te Assen staan er daarvan vele afgebeeld in het boek „Rome” uit de „Steden - Time/Life - boeken”, een uitgave van Time/Life International te Amsterdam.

Tenslotte speciale aandacht voor de schitterende *Spectrum-Natuurgids „Groene Ambachten, ontmoetingen met buitenmensen”* (1980) door Piet Steltman en Jan van der Kam, waarin de heer H. Brullemans uit Breukelen het imkerschap op voortreffelijke wijze voor zijn rekening neemt.

Chris Maillie

Oogst en Dracht

7 september 1980

De rijke doch korte dracht op de Liguster (enkele volken brachten het tot 35 pond donkerkleurige honing) wordt nu gevolgd door een langdurige, maar zwakkere dracht op de Sneeuwbes (*Symphoricarpos*). Hoewel het geen stuifmeel oplevert houden de bijen zich intensief met de kleine bloempjes bezig, vooral in de eerste ochtenduren en in de namiddag. Toch wordt nog flink stuifmeel verzameld met wit-grijs als hoofdkleur. Ook het achterlijf is vaak in deze kleur bepoederd.

Het is dit stuifmeel dat ons tot vreugde stemt, want, mede gelet op het aanhoudend fraaie nazomerweer, mogen we verwachten dat de volken met veel jonge gezonde bijen de winter ingaan, hetgeen de nosema weinig kans zal geven.

Evenals vorig jaar vraag ik de medewerking van de Noordhollandse imkers om aan het afdelingsbestuur even door te geven hoeveel honing is geoogst van de zgn. produktievolken voor het samenstellen van een globaal overzicht over 1980.

Ko Zoet

INZENDEN VAN KOPIJ

U bespaart de redactie veel werk door de kopij te typen op A4-formaat, met 1½ regel afstand en ruime marge.

EEN HARIG GENEESKRUID

Bernagie

De eigenlijke naam *Borago* kan afgeleid zijn van het Latijnse *burra* (ruwe stof), van het Griekse *bora* (voedsel), maar ook van het Arabische *abor rash* (zweetvader). Hoe dan ook, de plant is toonaangevend voor de familie der Ruwbladigen of *Boraginaceae*.

De Bernagie, Bernazie, Bernage, Borage of Boragie stamt evenals het merendeel van haar familieleden uit het Middellandse Zee-gebied en is van daaruit verspreid over Europa en Noord-Amerika. Het is een eenjarig kruid, dat gezaaid kan worden van februari tot september, na één week al opkomt, geen onkruid als ondergroei toelaat en na het afsterven als groenbemester goede diensten bewijst. Voor imkers betekent de Bernagie een uitstekende drachtplant, die de bijen een zeer redelijke oogst aan honing en stuifmeel verzekert.

Mocht het zaad niet worden gewonnen dan zorgen de mieren wel voor transport en herplant-sing in de juiste voedingsbodem. Daardoor kon deze oorspronkelijke sierplant snel verwilderen en wordt nu zoals vrijwel alle Ruwbladigen overal op droge, kalkrijke duin- en zandgronden aangetroffen.

Al vroeg bestond er voor het kruid algemene waardering. Een 14e-eeuwse bron uit de Salernoschool vermeldt, dat de Bernagie-plant alom vermaard is, de vreugde des harten paart aan levenslust en droefgeestigheid verdrijft. Zij wordt in die tijd ook „de goede bloedmaakster” genoemd, is hoestverzachtend bij gorgelen met honing en helpt verder bij maagkwalen, hartklachten, brandwonden, jicht (gewrichtsreuma), diverse vormen van uitslagkoorts (waterpokken, mazelen, roodvonk) en aandoeningen van de luchtwegen.

Een probaat middel tegen slangen is volgens Dioscorides het gebruik van wortel en bladeren: „tzij gheten, oft ghedroncken, oft aen dlichaem ghebonden teghen tfeijn (gif) van feijnijge dieren, maer principalick (hoofd-zakelijk) van de aderslanghen (adders); want waert dat yemandt de selfde knouwende (zou kauwen), spoude (zou spuwen) int backhuys (bakkes: gezicht, mond, muil) van de slanghe, sij soude (dan zal zij) sterven.”

BORRACHE, OV BVGLOSSE.

De plant heet Komkommerkruid of Komkommerbloem niet alleen omdat het kiemplantje er sprekend op lijkt, maar ook vanwege het op de smaak van komkommers en augurken lijkende aroma van de jonge blaadjes, die als keukenkruid een acceptabele sla bieden of als fijn-gesnipperd toekruid bij gewone sla genuttigd kunnen worden. De grotere bladeren zijn ook heel goed te bereiden tot een soort spinazie.

Geneeskracht en gezondheid dus volop! Dat geldt eveneens voor de zachtblauwe, stervormige bloemen met de grote ruige kelkslippen, waardoor de Bernagie in België wel Beschaa-meiskens en Boerinnekens heet en in ons land Nachtpitje, Paraplutje, Steek- of Prikneusje en Neusjeprik. Staan ze op een vaasje in de slaapkamer dan droomt men prettig. Worden ze gebruikt als groentegarnering dan maakt het fit, want „Boragie geeft couragie”.

Mogelijk verschenen ze bij Pieter Bernagie (1656-1699) ook regelmatig op het dagelijks menu, want deze toneelminnende Amsterdamse dokter presteerde het om in twee jaar tijds niet

minder dan dertien treur- en blijspelen te schrijven, waarvan zijn klucht „De belachelijke Jonker” zeker een eeuw lang repertoire hield.

Het kruid wordt soms nog grootschalig gekweekt, zoals in Vierpolders op Voorne. Bij allergie kan tijdens het plukken op warme dagen dezelfde ernstige huidontsteking (psoriasis) optreden als bij de Perzische, Kaukasische of Reuzenbereklaauw (*Heracleum mantegazzianum*); voor deze aandoening (fyto-dermatitis) zijn allerlei smeerseltjes in de handel, die beter eerst na overleg met huis- of huidarts uitgetoetst kunnen worden.

Bernagie levert bij afkoken een helderblauwe kleurstof en begint rond 13 uur in de middag een heerlijk geurende nectar af te geven, waar de insecten en vooral de bijen in drommen op af komen stuiven.

Chris Maillie

NIEUW GEVAL VAN MIJTZIEKTE IN ZUID - LIMBURG

In Amby, gemeente Maastricht, is op nieuw een besmetting met de gewone mijtziekte (*Acarapis Woodi* R.) ontdekt. De betrokken imker is inmiddels ingelicht, evenals de secretaris van de afdeling waarbij hij is aangesloten, de hoofdbestuursleden van onze vereniging en de L.L.T.B. in Limburg.

Een uitbreiding van het vervoersverbod zal noodzakelijk zijn. In overleg met de betrokken afdelingen zullen de komende maanden voorlichtingsavonden over de te nemen maatregelen worden belegd.

ATTENTIE

De inzendingstermijn van kopij en advertenties voor het Groentje eindigt op de 10e van elke maand voorafgaande aan de maand van plaatsing.

ONDERWIJS - VOORLICHTING DEMONSTRATIE

CURSUSSEN:

Voor **beginners** opgeven bij:

- Afd. Wezep: P. G. Norg, Jachtlaan 17, Wezep, tel. 05207-3109; aanvang in januari of februari 1981.
- Afd. De Wouden: P. Ronhaar, Provinciale weg 42, Kornhorn; aanvang 1981.
- Afd. Epe: W. A. Bongers, Korrenbergweg 2, Epe, tel. 05780-88207.
- Afd. Leiden e.o.: P. F. Reddingius, Rederijkersplein 17, Noordwijk; aanvang omstreeks maart 1981.
- Afd. Driebergen e.o.: P. J. Beens, Vollenhovenpark 21, Driebergen, tel. 03438-13650; aanvang januari 1981.
- Afd. Gooiland: C. F. van Hall, Janseniusshof 86, Hilversum, tel. 035-16167.
- Afd. Utrecht: T. E. A. Rive-von Bönninghausen, Koningslaan 36, Utrecht.
- Afd. Assen: J. H. Lubbers, Bosstr. 66, Assen, tel. 05920-17162; aanvang 2e helft februari 1981.
- Afd. Zwolle: Secr. afd. Zwolle, Beukenallee 15, Zwolle, tel. 05200-18867; aanvang begin 1981.

Voor **gevorderden** opgeven bij:

- Afd. Leiden e.o.: P. F. Reddingius, Rederijkersplein 17, Noordwijk; aanvang omstreeks maart 1981.
- Afd. Bussum: A. J. G. Roeten, Meikevermeent 43, Hilversum, tel. 02159-15377.
- Afd. Assen: J. H. Lubbers, Bosstr. 66, Assen, tel. 05920-17162; aanvang 2e helft november 1980.
- Afd. Zwolle: Secr. afd. Zwolle, Beukenallee 15, Zwolle, tel. 05200-18867; aanvang begin 1981.

Voor **andere cursussen** opgeven bij:

- Afd. Driebergen e.o.: stoelenmatten en strovlechten: P. J. Beens, Vollenhovenpark 21, Driebergen, tel. 03438-13650; aanvang januari 1981.
- Afd. Epe: strovlechten: W. A. Bongers, Korrenbergweg 2, Epe, tel. 05780-88207.
- Afd. Utrecht: drachtplanten (reeds volgeboekt).
- Afd. Assen: korfvlechten: J. H. Lubbers, Bosstr. 66, Assen, tel. 05920-17162; aanvang januari 1981.
- Afd. Zwolle: drachtplanten en bijenweide, honing, klein fruit en korfvlechten: Secr. afd. Zwolle, Beukenallee 15, Zwolle, tel. 05200-18867; aanvang begin 1981.

De lezer schrijft

WIE VAN DE DAMES WIL?

Het volgende epistel werd ons vanuit de Nieuwe Wereld. Omdat wij aan zoveel sympathiek geweld geen weerstand kunnen bieden komt Teddy's wat broddelige aanzoek volledig maar geheel vrijblijvend in het Nederlandse lijfblad voor imkers en imkeressen! RED.

sept., 22, 80.

honorable gentlemen, helpful sirs,
permit me to address you informally in my hereby informal letter to you.

sirs, I would appreciate very much your assistance, as I would like to develop an (active and lively) correspondence and acquaintances with viracious and communicative dutch girls in suburban and farm areas in the Netherlands.

as to some descriptive, personal details about me: - I'm 35 yrs. old, tall and athletic. I am single and employed in N.Y. City as a skilled dental technician. I am a considerat sort of a fellow, and have a variety of hobbies and interests which I can share and develop an acquaintance about. I would be most sincerely grateful to your assistance.

respectfully yours, and genuinely with best regards to you in the Netherlands,

Teddy E. Tarlow, 1528 44th Street, Brooklyn, N.Y., 11219, U.S.A.

RECTIFICATIE

De heer J. J. Landsmeer deelt mee, dat in zijn artikeltje „Het volwaardige natuurprodukt Suiker” (Groentje, sept. 1980, p. 204) een fout is geslopen: de suikerbiet bevat **geen** 17 tot 28%, **maar** 17 tot 20% suiker.

HEEFT DE KORFIMKERIJ NOG OVERLEVINGSKANSEN?

Het antwoord hierop is sterks afhankelijk van ons imkersgedrag. Uit praktisch oogpunt kiest vrijwel elke „moderne” imker voor kasten, vooral wanneer de honingproduktie voor hem/haar van belang is. De opbrengst aan levensgeluk, de betrokkenheid met de natuur en de bijen als biologisch fenomeen wordt bij het afwegen tegen honing-, was- en stuifmeelwinst als een schrale oogst beschouwd. Juist daarom wordt de korf niet meer serieus genomen en krijgt dan af en toe alleen nog een kansje bij een nostalgisch aangelegde imker. Nog belangrijker in dit verband is het verdwijnen (reeds verdwenen?) van de korfimkerij als beroep. Aangezien van overlevering in dit opzicht weinig sprake is mogen

we misschien wel stellen dat met het verlies van „oude vaklui” de oorspronkelijke (originele) korfimkerij uitsterft. En de restanten aan korven die voor de aardigheid nog in gebruik zijn houden die tendens niet tegen. Daarom heb ik mij ten doel gesteld om alle gegevens over en materiaal van de (originele) korfimkerij te verzamelen en te documenteren; conserveren is misschien nog wel een betere benaming voor dit streven.

Wat is bruikbaar?

U begrijpt intussen wel dat ik om uw medewerking vraag, nl. door het geven van informatie en uitlenen of verkopen van materiaal. Door ruimtegebrek is de behoefte beperkt tot: alle typen korven en daarmee verband houdende boeken, tijdschriften, foto's, oude wandplaten, gereedschap, ook vlechtgereedschap en hulpstukken; verder alle modellen imkerspijpen en berokers. Kortom de hele inventaris die te pas kwam (of komt) bij het houden van korven.

De eerder gestelde vraag, of de korfimkerij nog overlevingskansen heeft, wordt ook hiermee echter niet opgelost. Het leven is er misschien uit, maar de overblijfselen zullen een duidelijke taal spreken voor het nageslacht, dat daardoor altijd de kans heeft de korfimkerij weer in ere te herstellen, al was het alleen maar voor het levensgeluk.

Misschien een prettig idee wanneer u weet dat de verzameling spullen, die ik probeer op te bouwen, niet stil komt te liggen, maar gebruikt wordt in het onderwijs.

Sinds begin vorig jaar staan mijn bijen op de kinderboerderij van de gemeente Vlaardingen. In ruil voor deze gunst en de speciaal hiervoor gebouwde bijenhal verzorg ik de bijenlessen van de afdeling schoolbiologie voor alle lagere scholen. Hiervoor is veel authentiek materiaal nodig.

Dit artikel is gezonden aan de redactie van „Raat voor Imkers” van de afd. Rotterdam. Het is echter een onderwerp dat bredere aandacht verdient. Respons hierop gaarne aan de heer A. Groenendijk, Frieslandlaan 134, 3173 GJ Vlaardingen, tel. 010-746685.

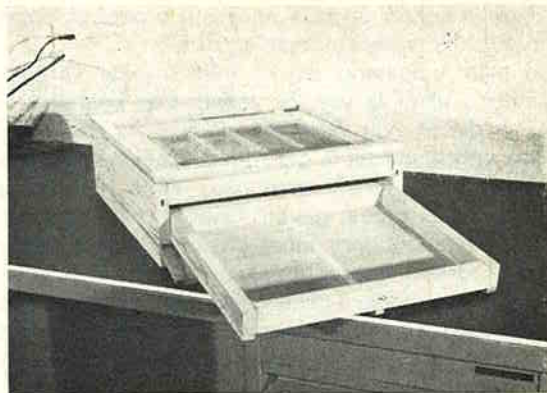
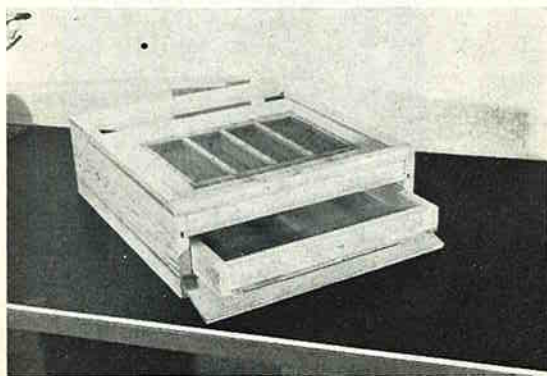
N.B. Alleen op grond van de ideële motieven, die uit deze oproep naar voren komen, en ervan uitgaande dat het bestuur van de afdeling Rotterdam door het inzenden ervan garant staat voor de goede bedoelingen, willen wij het verzoek van deze verzamelende bijenleraar bij uitzondering met plaatsing honoreren. RED.

NIEUW AVONTUUR

Nu niet met de Langstrothkast, want die levert geen avontuurlijk nieuws meer, maar wel prachtige resultaten op.

Wist Simson al dat honing lekker en Jonathan dat honing hartversterkend was, **nu** echter is de jacht begonnen op het eveneens felbegeerde bijenprodukt, dat stuifmeel (pollen) heet, op de Duitse markt zelfs oplopend tot ruim 100 DM per kg. In het bekende boekje „Bijen, honing, gezondheid” staan waardevolle gegevens vermeld, ook over de functie van stuifmeel. En Bernd Dany, de schrijver van het boekje „Pollensammeln heute”, schrijft: „De bijenlarven, met de voedersappen uit stuifmeel gevoederd, ontwikkelen zich binnen 6 dagen explosief, tot in het 1500-voudige toe. In het bijenvolk wordt zo in de loop van het jaar 30 - 50 kg stuifmeel gebruikt om plm. 150.000 bijen groot te brengen!” Met recht werpt hij de vraag op of deze levenwekkende kracht niet ook voor de mens goed is! Gezien de samenstelling van het stuifmeel zullen we deze vraag met een volmondig ja mogen beantwoorden.

Zelf gebruik ik het al vele maanden dagelijks en meen dan ook te kunnen meepraten over het nut van dit natuurprodukt. En waarom zou u hier ook niet van profiteren? In onze winkels verkoopt men „Bijvital”, een stuifmeelprodukt in tabletvorm, 15 stuks voor . . . f 7.50. In „Bijen, honing en gezondheid” vond ik een afbeelding van de stuifmeelval, zoals **Sch ehle** die gebruikt. Daarom bestelde ik er een bij onze Oosterbuurman en zette deze één dag onder een der kasten op de heide om hem uit te proberen. Veel stuifmeel kwam er aan het einde van de dracht niet meer binnen, maar de val werkte goed. Daarom besloten we (imker Wijnbelt en schr.) de vallen te gaan maken. De gekochte val fungeerde als prototype, maar deze is zo gemaakt, dat hij alleen maar „in functie” is te gebruiken. De onze werden dan ook voorzien van een scharnierende „neerlaatklep”, zodat de val ook als gewone vliegplank is aan te wenden.

De bijen kunnen nu ook regelrecht bij de raten komen, zonder eerst tweemaal door het 5 mm gaas te moeten klauteren. Daarbij verliezen ze de korrels, deze vallen door het loopgaas (3 mm) en komen dan in de lade terecht, die aan de achterkant wordt ingeschoven. Het geheel komt dus in de plaats van de (losse) bodem en is het gemakkelijkst te gebruiken onder enkelwandige kasten. Het stuifmeel blijft altijd droog en moet na het oogsten worden geschoond (wasmul) en gedroogd, want de 20% water moet er uit om schimmel (giftig!) te voorkomen.

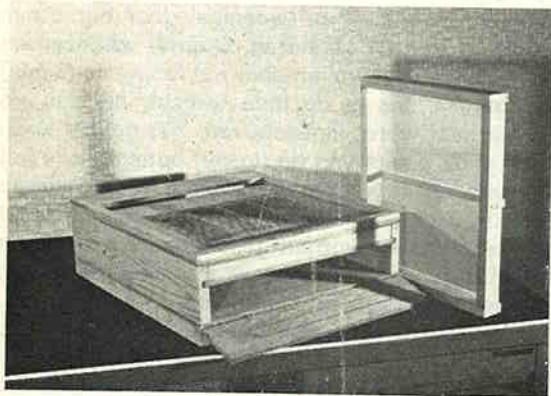
Van onderen af gezien bestaat de val dus uit: bodem, lade, loopvlak, waarin 3 mm gaas, drie stijglatjes en 2 lagen gaas (5 mm), waartussen ook stijglatjes. Het lijkt eenvoudig, maar het maken kostte toch vele uren. Over het zoeken naar en wachten op de levering van het gaas maar gezweven En tenslotte moet de val de hele kast dragen, zo mogelijk voor jaren!

Nadelen aan zo'n val verbonden? Ja, zegt Dany, want de honingooft neemt met 25% af. **Voor-**
delen? Ja, zeer vele. Het bijenhouden wordt veel aantrekkelijker en levert meer op. Nektar kan alleen tijdens een bepaalde bloei worden verzameld, stuifmeel zo goed als het hele seizoen. Honing oogsten is zwaar werk, stuifmeel oogsten kunnen ook de minder sterken. De val remt de opslag van stuifmeel af, dus blijft er meer ruimte beschikbaar voor de leg, bijgevolg neemt ook de zwerm drift (open broed!) af. De minder sterke volken leveren geen overschot aan honing, maar wel stuifmeel, dus **TOCH** oogsten. Met stuifmeel in de bus heeft u in 't voorjaar, óók voor de bijen, tijdig krachtvoer bij de hand.

Een paar tips. Doe alles met mate. Laat af en toe de „klep” eens zakken, zodat de bijen stuifmeel kunnen opslaan naar eigen wens en de darren kunnen ontsnappen. Zorg voor niet te zware volken, deze worden lui (gesloten broed). Vernieuw wat vaker oude raat (erg gezond!) en bewerk telkens „open” broed. Juist dan komt het stuifmeel bij „balen” binnen. B. Dany heeft het over 150 gram per dag. Op het koolzaad zal dit zeker het dubbele zijn, terwijl in de hoofdstad,

waar ik immer, de hele onderste broedbak soms in gebruik is als stuifmeelschuur.

In mijn omgeving noemt men mij de „brood-imker”, alsof ik van 20 volken kan bestaan! Ik weet dat er over velen die nieuwe wegen insloegen onbarmhartig is geroddeld (zéér bescheiden uitgedrukt!), terwijl men hen, soms generaties later, gelijk moest geven. Daarom niet getalmd. Onze bijenhouderij moet en kan op een hoger peil worden gebracht. Onze kasten zijn geen TV's, niet alléén kijkkastjes, waar zo af en toe een paar bijen uitkomen. Ik vertelde u al dat Simson en Jonathan eeuwen geleden al beter wisten . . .

En gaat u eens een paar dagen weg in juni dan heeft u geen last van zwermen, want de moeder kan er toch niet uit. Hoe we dat oplossen hoort u later van mij, na bevind van zaken. Mocht u interesse hebben (en waarom niet?) belt u mij dan gerust. Met behulp van een timmerwinkel hoop ik u te kunnen helpen. Ik wens u alvast veel succes en kilo's gouden korrels!

J. A. Dekker, Amsterdam,
tel. 020 - 19 32 24

Foto's: J. H. Dekker.

EEN GOEDE EN GOEDKOPE ZELFBOUW-BIJENWEEGSCHAAL

In het „Handboek der moderne Bijenteelt” door Johan W. Schotman lezen we op blz. 400: „Op elken bijenstand van eenige betekenis behoort een bijenweegschaal aanwezig te zijn, die ons kan inlichten over de toestand van het volk zelf en het verloop van de dracht.” Verder lezen we: „Men kan een van zijn volken blijvend op een weegschaal laten staan, dit noemt men het weegschaalvolk: het is de honingbarometer van onzen bijenstand. Men kiest tot weegschaalvolk een gewone, normale kolonie, noch een uitblinker, noch een schraalhans. Men moet elken dag precies om dezelfde tijd het gewicht aflezen en

bij voorkeur als de vlucht voor dien dag is afgelopen.” Nu zijn bijenweegschalen geen alledaags artikel en zo ze al te koop zijn, vrij prijzig.

Natuurlijk, we kunnen de kast aan de achterzijde voorzichtig optillen en trachten de toe- of afname van het gewicht te schatten. Weliswaar kan men deze methode verfijnen door van een unster gebruik te maken, maar of we het iedere dag kunnen opbrengen om nauwgezet de kast te wegen . . . ? Uw schrijver maakte daarom een bijenweegschaal uit alledaagse artikelen. Het weegvermogen is van 0 . . . 125 kg en de aflezing is in 0,5 kg. Aangezien er onder ons vele doe-het-zelvers zijn volgt hier de beschrijving.

We gaan uit van de „HANSON PRINCESSE”-personenweegschaal. Deze is te koop in de meeste gewone huishoudzaken en enkele supermarkten, echter niet in de grote warenhuizen (aldus de importeur). De prijs is verrassend laag (adviesprijs f 14,95). Het is een platte weegschaal en dat betekent, dat de bijenkast slechts 10 cm hoger komt te staan dan zonder weegschaal. De personenweegschaal, die we verder de „Princesse” zullen noemen, wordt vast gemonteerd tussen een draagplank ter grootte van de bodem van de bijenkast en een grondplank. Aangezien de weegschijf uit de „Princesse” niet zou zijn af te lezen als de kast erop staat, wordt het afleesmechanisme met de weegschijf uit de „Princesse” gehaald en blijvend zichtbaar achterop de grondplank gemonteerd.

Het ombouwen van de „Princesse” is betrekkelijk eenvoudig en komt feitelijk neer op het eruit halen van het afleesmechanisme. Het benodigde gereedschap bestaat uit een boormachine, boortjes van 3,5 en 6 mm, een kleine punttang, kniptangetje, ijzerzaag en kleine vijltjes. Als materiaal hebben we verder nodig: houtschroeven van 15 mm lang, boutje M4 met verzonken kop, moer en sluitringetjes, een halve meter nylondraad (dik vissnoer) en zuurvrije vaseline. Het benodigde hout wordt nader in de tekst vermeld. Laat u zich door het lezen van de navolgende

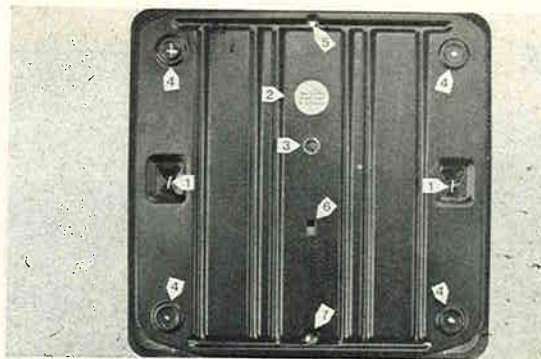

Fig. 1 De onderzijde van de Hanson-„Princesse”.

stap-voor-stap ombouwaanwijzing niet afschrikken. Als u de „Princesse” vóór u hebt, zult u zien dat het erg meevalt.

Aan de hand van de foto's zullen we nu verder te werk gaan. **Fig. 1** laat de onderkant van de „Princesse” zien. Wip de trekveren (1) even op en haak ze los. Ze schieten vanzelf naar binnen.

Nu even oppassen! Houd de weegschaalbodem en dekplaat op elkaar gedrukt, draai de „Princesse” om en zet haar voor u op tafel. Neem dan pas de bovenplaat af. Neem goed in u op hoe de zaak gemonteerd zit (overigens liggen bijna alle onderdelen los) en ga dan pas verder.

Het plastic busje, waarop de weegschijf zit, kunnen we met de schroevendraaier van de as schuiven. Oppassen dat de weegschijf niet be-

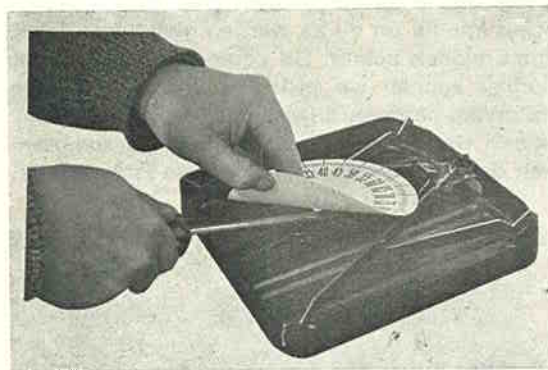

Fig. 2 De weegschijf wordt verwijderd.

schadigd (**Fig. 2**). Verwijder nu de metalen draagarmen. Laat de veer op de V-vormige draagarm zitten. Verwijder ook de nu losliggende plastic stelschroef, die gedeeltelijk door een sleuf in de voorwand steekt. Wat nu overblijft is de bodem, met daarin het weegstel, slechts verbonden met elkaar door een klinknagel (**Fig. 1, Pos. 5**). We boren deze klinknagel van de onderzijde af uit met het 3,5 mm boortje en verwijderen het weegstel. Tevens boren we gaatjes van 3,5 mm in het hart van de vier „pootjes” in de bodem (**Fig. 1, Pos. 4**). Boor een gat van 6 mm in de opstaande achterwand (dus tegenover de wand waarin de sleuf voor de stelschroef zit). Het midden van dit gat moet ca. 10 mm van de bodem en (vanaf de achterzijde van de weegschaal gezien) ca. 10 mm links van het midden komen. Later zullen we dit gat gebruiken voor het doorvoeren van het nylondraadje, dat de verbinding tussen weegstel en afleesmechanisme vormt. De bodem is nu gereed.

Nu nemen we het weegstel onderhanden. Het weegstel moet worden doorgezaagd tot twee

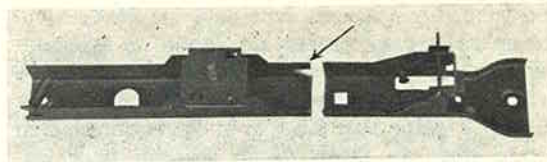

Fig. 3 Het weegstel moet worden doorgezaagd. De pijl geeft aan waar de geleidingslippen voor de tandheugel komen.

delen (**Fig. 3**), te weten: het gedeelte (links op de foto) met de as voor de weegschijf en het gedeelte met het „kantelbrugje” (rechts). Haak het trekveertje los van de aluminium tandheugel (de vertande strip) en duw de tandheugel zo ver mogelijk naar rechts in de richting van het kantelbrugje. Knip nu het oogje van de aluminium tandheugel aan de onderzijde door bij het draaipunt. Buig het oogje open en verwijder voorzichtig de tandheugel. Het asje van de weegschijf hoeft daarvoor niet gedemonteerd te worden. Zaag nu het weegstel doormidden op 5 mm links van het vierkante gat in het weegstel (**Fig. 3**). Het rechterdeel (met het kantelbrugje) is nu gereed en wordt op de oorspronkelijke plaats op de bodem gemonteerd. We maken daarbij gebruik van het reeds aanwezige vierkante gat.

Het lipje dat uit de bodem steekt kan worden afgebroken en met gebruikmaking van een 5 mm dikke vulring (van bijv. hardboard) tussen weegstel en bodem wordt het weegstel vastgezet met het M4 boutje en moertje. Monteer nu de draagarmen in de oorspronkelijke stand en de „Princesse”-bodem is gereed. Het linkerdeel van het weegstel voor de weegschijf krijgt nog een bewerking. Op de plaats waar we het weegstel zojuist hebben doorgezaagd heeft het weegstel een hoge en een lage zijkant. De hoge zijkant zagen we met de ijzerzaag tweemaal over een lengte van 10 mm in, en wel vlak langs de bodem en op 6 mm van de onderkant.

Zo ontstaan 2 lippen (**Fig. 4**). We buigen eerst de onderste lip naar binnen en verwijderen om-

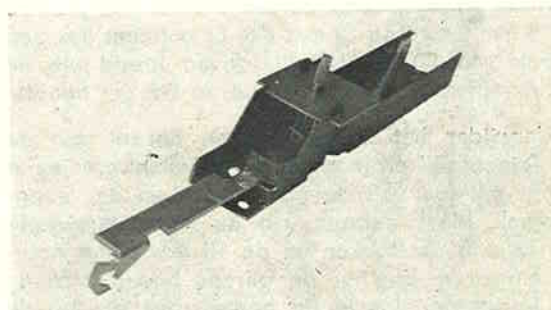

Fig. 4 Het afleesmechanisme is nu gereed.

van resp. onderste en bovenste lip. Naderhand zal de zaagspleet tussen de lippen de tandheugel geleiden en deze spleet moet dus voldoende breed (vijlen!) worden en mooi glad zijn. Boor nu nog 2 gaten van 3,5 mm in de bodem bij de lippen (Fig. 4). Deze gaten worden later gebruikt voor de bevestiging op de grondplank.

We brengen nu de tandheugel weer aan. Bevestig het trekveertje en buig dan de bovenste lip naar binnen over de tandheugel. Controleer of deze ongehinderd kan glijden (vaseline). Het gedeelte voor de weegschijf is nu ook gereed.

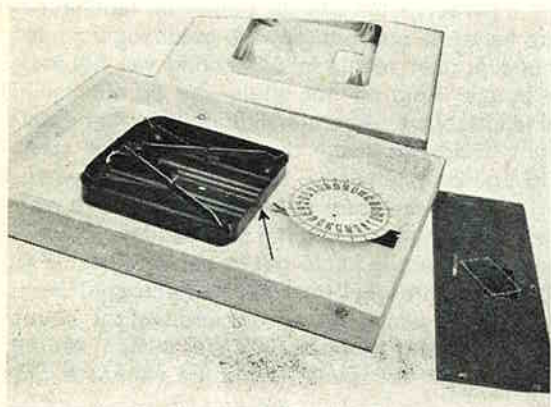

Fig. 5 De „Princesse” is in de onderbak gemonteerd. De pijl geeft aan waar de nylondraad door de achterwand gaat.

Voor de grond- en draagplank nemen we wit geplasteerd spaanplaat van 18 mm dik. Aan gezien de weegschaal permanent buiten staat dienen we de (schoongezaagde) zijanten af te werken met latten. De draagplank waar de kast op komt te staan meet 48,8 x 41,8 cm. Na afwerking met een 6 mm dikke hardhouten „glaslat” is de uiteindelijke maat van de draagplank 50 x 43 cm. Breng de afwerklát met watervaste lijm en spijkertjes aan. De spaanplaat grondplank meet 55,7 x 39,2 cm. Ter gelijktijdige afwerking van de spaanplaat bevestigen we om (en niet op!) de grondplank een vuren houten lat.

Koop daarvoor een lat van 2 m lengte, precies 65 mm breed en 19 mm dik. Er ontstaat dus een bak van 50 cm breedte (even breed als de draagplank), 59,5 cm lengte en 6,5 cm hoogte.

Verwijder het „ruitje” uit de deksel van de „Princesse” en monteer deze deksel precies in het midden van de onderzijde van de draagplank. Maak gebruik van de reeds aanwezige gaten in de hoeken en de 15 mm lange houtschroeven. Leg nu de gereede bodem van de „Princesse” los in de houten bak en leg de draagplank op de bak. De deksel van de „Prin-

cesse” moet over de bodem van de „Princesse” vallen. Schuif nu de draagplank tot de voor- en zijranden gelijk liggen met de randen van de grondplank. De bodem van de „Princesse” heeft nu de juiste positie in de onderbak. Neem de draagplank zonder verschuiven weg en zet de „Princesse”-bodem met vier houtschroeven zichtig alle bramen op de boven- en onderzijde door de „pootjes” vast. Tussen de draagplank en de rand van de grondplank moet nu een overal brede spleet van ca. 6 mm zijn. Is deze spleet niet overal gelijk of wiebelt de draagplank, dan kunnen we tussen „Princesse”-bodem en de grondplank vulringetjes om de houtschroeven aanbrengen tot de spleet overal even breed is. Achter in de onderbak monteren we het afleesmechanisme. Het oogje van de tandheugel wordt met een nylondraad aan het asje van het kantelbrugje bevestigd. De nylondraad loopt daarbij door het hart van het 6 mm gat in de achterwand (Fig. 5). De weegschijf kan nu op de as worden geschoven, de 0 komt midden achter. De achterzijde van de onderbak kunnen we afdekken met een plaatje watervast hardboard (Masonite) van 50 x 15 cm, waarin we met een figuurzaag een gat aanbrengen dat iets kleiner is dan het weegschaalruitje.

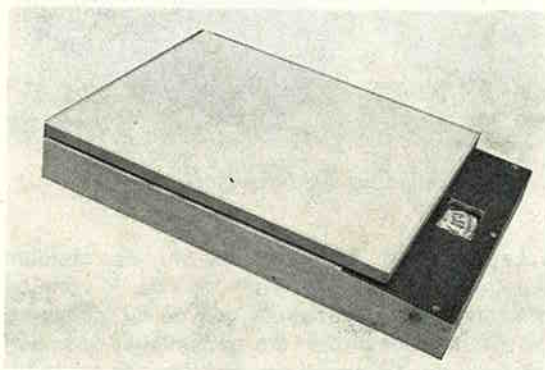

Fig. 6 De bijenweegschaal moet alleen nog een verfje krijgen.

Dit „ruitje” lijmen we waterdicht op het gat. De onderbak voorzien we van een paar 5 mm hoge pootjes en ergens in de onderbak boren we een gat van 6 mm. Mocht zich toch nog hemelwater in de bak gaan verzamelen (in het koolzaad . . . je weet maar nooit!) dan kan het ergens heen. Een kwastje verf tenslotte kan ook geen kwaad. Uw schrijver hoopt, dat u evenveel genoegen aan het ombouwen en het gebruik van deze weegschaal zult beleven als hijzelf.

J. A. Verdoorn, Dalerstr. 32,
7843 PE Erm, tel. 05916-1828.

AFDELINGSNIEUWS

AKTIVITEITEN VAN DE AFDELINGEN

Afd. Gooiland:

11 november, 20 uur, Kantine „De Kei”: „Welke fouten maakten we met onze bijen?”

Kring Almen, Colmschate, Gorssel, Laren en Warnsveld:

13 november, 20 uur, café De Zessprong, Joppe: Instructieavond door H. Pries, leraar bijenteelt te Zwolle, over Koninginneteelt.

In februari 1981 (datum nog onbekend) wordt er in Almen een avond gehouden met als onderwerp „De Bijenweide”.

Afd. Haarlem e.o.:

18 november, 20 uur, Scouting Haarlem, Parklaan 108a bij het station: Lezing J. A. Dekker (Amsterdam) over Langstroth-kast en stuifmeelwinning.

9 december, 20 uur, Scouting Haarlem: Bijenbingo.

Naast de maandelijkse bijeenkomsten wordt op 28 november (20 uur, Scouting Haarlem) een extra demonstratie-avond georganiseerd t.b.v. allen die geïnteresseerd zijn in nosema- en varroa-onderzoek. Bijen en een aantal microscopen zijn beschikbaar. De resultaten van een recente bemonstering zullen worden besproken en er zal een film over de varroa worden getoond. Daar het ZBT van Haarlem geacht wordt het gehele gebied van Noord-Holland beneden het Noordzeekanaal te bemonsteren nodigen wij geïnteresseerden uit dit gebied hierbij uit de demonstratie bij te wonen en eventueel een samenwerkingsverband te bespreken met de voorzitter van ons team drs. J. D. Kerkvliet. Opgeven bij secr. C. Jansen 023-241846.

GROEP VELUWE: In november zullen er op initiatief van de Groep Veluwe 4 voorlichtingsavonden over de varroa-mijt georganiseerd worden, bestemd voor alle afdelingen binnen de Groep Veluwe, hoewel ook anderen van harte welkom zijn.

Donderdag 13 november in de Aula van het Openlucht-museum, ingang Schelmseweg, **Arnhem**. Bestemd voor de afdelingen: Arnhem, Oosterbeek, Velp.

Vrijdag 14 november in het gebouw van entomologie van de Landbouwhogeschool in **Wageningen**. Bestemd voor de afdelingen: Bennekom, Ede, Lunteren, Renkum, Veenendaal, Wageningen.

Maandag 17 november in Café „de Korenmolen”, Kanaalweg 1, **Eerbeek**. Bestemd voor de afdelingen: Apeldoorn, Beekbergen, Brummen, Dieren, Eerbeek, Ugchelen, Voorst.

Woensdag 19 november in het Dorpshuis, Dr. Schutlaan 2, **Nunspeet**. Bestemd voor de afdelingen: Elburg, Elspeet, Epe, Ermelo, Garderen, Hattum, Heerde, Hierden, Nunspeet, Nijkerk, Oldenbroek, O.-Flevoland, Putten, Vaassen, Voorthuizen, Wezep.

Is men op de desbetreffende avond verhinderd, dan is men ook welkom op één van de andere avonden. Op deze avonden wordt de nieuwe varroa-film gedraaid, die ingeleid zal worden door dhr. Duijvetter.

W. Campen

EEN BIJENSTAL VOOR DE AFDELING ZWOLLE

Afdeling Zwolle is op 27 september 1980 de gebruiker geworden van de „Joh. W. Schotman Bijenstal”. Deze stal, gelegen in de Wethouder Nooterhof, is één van de vele educatieve elementen in de tuin. De bedoeling van de Wethouder Nooterhof is de relaties in de natuur aan het publiek te tonen en daar horen ook de bijen bij. Reden dan ook dat door de afdeling plantsoenen van de gemeente Zwolle materialen en grond aan de bijenvereniging beschikbaar gesteld werden en de leden van de afdeling naar hartelust hebben kunnen timmeren, schilderen enz. Vóór de stal wordt een drachtplantentuin aangelegd. De heer De Groot, wethouder van Zwolle, roemde in zijn toespraak de opzet van de Wethouder Nooterhof, waarin een nieuw element, de „Joh. W. Schotman Bijenstal” verzezen is. Mevr. H. Schotman verrichtte de officiële opening met het onthullen van een naambord, waarop de naam van wijlen haar echtgenoot. Afdeling Zwolle wil met de gekozen naam van de stal haar oud-lid de heer Joh. W. Schotman eren. De stal zal worden gebruikt voor propaganda, demonstratie, voorlichting en als lesstand.

IN MEMORIAM

Heden overleed na een langdurige ziekte ons gewaardeerd medelid de heer

J. H. Alink

op de leeftijd van 70 jaar. Hij was een goed en behulpzaam imker en vele jaren lid van onze vereniging, waarvoor hij in 1978 de vergulde erespeld ontving. Wij wensen zijn vrouw en kinderen kracht toe om dit verlies te dragen.

Bestuur en leden, afd. Reggedal.

Op 29 september is overleden onze geachte imkerkollega de heer

Jacob Hulleman

op de leeftijd van 82 jaar. Vele jaren is hij secretaris geweest van onze afdeling. In zijn meer dan 50-jarige imkersloopbaan heeft hij zich doen kennen als een uiterst bekwaam imker en een goede leermeester voor beginnende imkers. Zo zal hij in onze herinnering blijven. Wij wensen de familie Hulleman veel sterkte toe.

Bestuur en leden, afd. Borne.

Het plotselinge heengaan van ons lid

Bert Smit

heeft ons diep geschokt. Hij werd 28 jaar. Wij wensen zijn nabestaanden veel sterkte toe om dit zware verlies te dragen.

Bestuur en leden, afd. Dieren.

Heden overleed onze grote imker-vriend

Bert Smit

op de leeftijd van 28 jaar. Moge zijn ziel rust vinden. Kees Dekker en Edu Vrieze, Zutphen.

De imkervrienden van Soest-Amersfoort e.o. melden u het overlijden van de zeer geachte heer

G. H. H. Zandvoort

op zondag 5 oktober 1980 in zijn 87ste levensjaar. De afdeling verliest in hem een kundig, toegewijd imker die niets heeft nagelaten om al zijn verworvenheden met anderen te delen.

Bestuur en leden, afd. Soest-Amersfoort e.o.

**WIJ HEBBEN EENS DIEP
NAGEDACHT OVER ALLE
DINGEN DIE DE SINT
BIJ U NOG NOOIT HEEFT
GEBRACHT**

zoals:

de zeer EXCLUSIEVE STROPDAS met ingeweven honingbij in de kleuren: bruin - rood - groen - blauw	f 17,75
THEELEPEL, verzilverd met Verenigingseembleem, zeer mooie uitvoering (Begeer) in geschenkverpakking	„ 18,50
HONINGDISPENSER (honingautomaat), heel praktisch bij het ontbijt	„ 19,50
KERAMIEK HANGER, door een bekend kunstenaar ontworpen (eenmalig)	„ 12,50
HANGERTJE „HONINGBIJ“, zwaar verzilverd, zonder ketting	„ 7,75
DASSPELD met sûreté, zwaar verzilverd	„ 8,50
DASSPELD met sûreté, zwaar verguld	„ 9,—
HONINGBIJ met brochesluiting, zwaar verzilverd	„ 8,50
HONINGBIJ met brochesluiting, zwaar verguld	„ 9,—
THEELEPELTJE „HONINGBIJ“, verzilverd	„ 7,50
THEELEPELTJES, idem	6 stuks „ 34,50
Voor uw surprise:	
BUMBLE BEE - groot	„ 6,75
BUMBLE BEE - klein	„ 3,75
KAARSENPIET - in diverse diktes, gemiddeld per mtr. (zeer geschikt voor het inpakwerk)	„ 0,40

**DE GROOTSTE KOLLEKTIE BIJENBOEKEN is te vinden in UW BIJENHUIS
MET EEN BOEK ZIT JE ALTIJD GOED !!!**

BIJENHUIS - WAGENINGEN

**GRINTWEG 273, 6704 AP WAGENINGEN
Telefoon 08370 - 1 28 63. Giro 82.32.76.**

**GEOPEND iedere werkdag van 8.00 — 12.00 uur en
van 13.30 — 17.30 uur.
's Zaterdags van 9.00 — 12.30 uur.**